

Marjo Aitkoski

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) -kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja

Opinnäytetyö, 2024

PYHÄKOULU LAPSEN KRISTILLISEN KASVUN TUKENA JA OSALLISUUDEN MAHDOLLISTAJANA

**Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan
kehittämisiltapäivä**

TIIVISTELMÄ

Marjo Aitkoski

Pyhäkoulu lapsen kristillisen kasvun tukena ja osallisuuden mahdollistajana. Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä.

44 sivua ja 3 liitettä

Syksy 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) -kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoimintaa järjestämällä kaikille avoin pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä. Tehtävänä oli suunnitella, toteuttaa, dokumentoida ja arvioida tuo kehittämisiltapäivä. Tarkoituksena oli lisäksi kuvata prosessin vaiheita suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Tavoitteena oli kehittämisiltapäivän pohdintojen avulla antaa Lempäälän seurakunnalle arvokasta tietoa lempääläisten ajatuksista pyhäkoulutoimintaan liittyen.

Menetelmänä kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä käytettiin yhteiskehittämisen menetelmää työpaja-tyyppisesti. Kehittämisiltapäivää mainostettiin sosiaalisen median kanavilla sekä Lempäälän seurakunnan sähköisellä ilmoitustaululla syksyn 2023 aikana. Osallistujia kutsuttiin mukaan myös sähköpostitse. Kehittämisiltapäivää varten haastateltiin Suomen Pyhäkoulun Ystävät ry:n Anita Ahtiaista nykypäivän pyhäkoulutoimintaan liittyen. Hänen näkemyksiään tuotiin esille myöhemmin järjestetyssä kehittämisiltapäivässä. Marraskuussa 2023 järjestettyyn kehittämisiltapäivään osallistui viisi aikuista ja kaksi lasta. Kehittämisiltapäivässä osallistujat keskustelivat yhteisesti ajatuksistaan pyhäkoulutoimintaan liittyen. Keskustelua käytiin myös siitä, millainen pyhäkoulutoiminta voisi olla tulevaisuudessa toimivaa Lempäälän seurakunnassa.

Kehittämisiltapäivän keskusteluissa esiin nousseita asioita ja alustava suunnitelma tulevaisuuden pyhäkoulutoiminnasta dokumentoitiin papereille, jotka annettiin Lempäälän seurakunnalle. Osallistujien mukaan tarvetta pyhäkoulutoiminnalle voisi olla, sillä lapsilla ja nuorilla on kiinnostusta hengellisiin asioihin. Lasten elämäntilanteiden sekä omien toimintatapojen huomiointi koettiin tärkeäksi pyhäkoulutoiminnassa. Olennaista mahdollisessa pyhäkoulutoiminnassa ajateltiin olevan ikätason huomiointi, lasten omien ajatusten kuuleminen sekä toistettavissa oleva ja selkeä struktuuri. Pyhäkoulutoiminnassa harjoiteltaisiin luontaisesti myös tärkeitä vuorovaikutus- ja kaveritaitoja.

Kehittämisiltapäivään osallistuneet henkilöt antoivat iltapäivästä erittäin positiivista palautetta. Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja arvioi kehittämisiltapäivän suunnittelua sekä toteutusta niin ikään positiivisesti. Opinnäytetyöntekijä arvioi kehittämisiltapäivän suunnittelu- ja toteutusprosessia pääosin onnistuneeksi. Opinnäytetyö täytti sille asetetut tavoitteet. Opinnäytetyön myötä Lempäälän seurakunta sai tärkeää tietoa, jota voi hyödyntää pyhäkoulutoiminnan kehittämisessä.

Asiasanat: lapsen spiritualiteetti, kirkon varhaiskasvatus, pyhäkoulu, osallisuus, yhteiskehittäminen

ABSTRACT

Marjo Aitkoski

Sunday school as a support for the child's Christian growth and as an enabler of inclusion. A Sunday school development afternoon of Lempäälä parish.

44 pages and 3 appendices

Autumn 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in Social Services

Bachelor of Social Services, Christian Early Childhood Education

The purpose of the thesis was to develop the Sunday school activity of Lempäälä parish, Finland, by organizing a Sunday school development afternoon open to everyone. The task was to plan, implement, document and evaluate the development afternoon. In addition, the purpose was to describe the stages of the process from planning to implementation and evaluation. The goal was to give Lempäälä parish valuable information about the thoughts of the people of Lempäälä regarding Sunday school.

In the development-oriented thesis, co-development was used as a workshop-type method. The development afternoon was advertised on social media channels and on the parish's electronic bulletin board during the autumn of 2023. Participants were also invited by e-mail. For the development afternoon, Anita Ahtiainen from the Friends of the Finnish Sunday school association was interviewed regarding the Sunday school of today. Her views were brought forward in the development evening organized later. Five adults and two children participated in the development afternoon in November 2023. During afternoon, the participants discussed their thoughts regarding the Sunday school. There were also discussions about what kind of Sunday school could work in Lempäälä parish in the future.

The issues that came up in the discussions of the development afternoon and the preliminary plan for future Sunday school were documented on papers that were given to Lempäälä parish. According to the participants, there could be a need for Sunday school, because children and young people are interested in spiritual issues. Consideration of children's life issues and their own ways of doing things were felt to be important in Sunday school. It was thought that consideration of the age level, listening to the children's own thoughts and a repeatable and clear structure were essential in the possible Sunday school. In Sunday school, children would naturally also practise interaction and friendship skills.

The participants gave positive feedback about the development afternoon. The early childhood education director of Lempäälä parish also evaluated the planning and implementation of the afternoon positively. The thesis worker evaluated the planning and implementation process of the development afternoon as mostly successful. The thesis met the goals set for it. Through the thesis, Lempäälä parish gained important information that can be used in the development of Sunday school.

Keywords: spirituality of the child, church early childhood education, Sunday school, inclusion, co-design

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 OPINNÄYTETYÖN OLENNAISIMPIA KÄSITTEITÄ.....	5
2.1 Lapsen spiritualiteetti	5
2.2 Kirkon varhaiskasvatus.....	8
2.3 Pyhäkoulu	10
2.4 Osallisuus	12
2.5 Yhteiskehittäminen.....	14
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE.....	15
4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA, TOTEUTTAMISYMPÄRISTÖ JA YHTEISTYÖKUMPPANI.....	17
4.1 Opinnäytetyön taustaa	17
4.2 Toteuttamisympäristö.....	19
4.3 Työelämän yhteistyökumppani	19
5 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN KUVAUSTA.....	21
5.1 Kehittämisisiltapäivän valmistelu, toteutussuunnitelma ja riskit.....	21
5.2 Kehittämisisiltapäivän toteutus	24
5.3 Kehittämisisiltapäivässä käytetty menetelmä	27
5.4 Kehittämisisiltapäivän arviointi ja dokumentointi	28
6 OPINNÄYTETYÖN EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS.....	34
6.1 Eettisyys.....	34
6.2 Luotettavuus	35
7 POHDINTA	36
LÄHTEET.....	40
LIITE 1. Ensimmäinen ja toinen versio kutsusta.....	45
LIITE 2. Some-julkaisu.....	46
LIITE 3. Suunnitelma Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnasta.....	47

1 JOHDANTO

Kehittämispainotteisena opinnäytetyönäni järjestin Lempäälän evankelisluterilaisen seurakunnan (myöhemmin Lempäälän seurakunta) pyhäkoulutoiminnan kehittämisisiltapäivän. Tehtäväni oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida kyseinen kehittämisiltapäivä. Lisäksi vastuullani oli huolehtia kehittämisiltapäivän keskustelujen dokumentoinnista. Pyhäkoulutoiminta on pitkään ollut osa evankelisluterilaisen kirkon toteuttamaa varhaiskasvatusta, vaikka sen suosio on ollut vaihtelevaa. Nykyään seurakunnat järjestävät monenlaista pyhäkoulutoimintaa lasten tarpeet ja mielenkiinnon kohteet huomioiden. Oleellista pyhäkoulutoiminnassa on tärkeiden aiheiden pohtiminen ja tutkiminen yhdessä muiden kanssa. (Anita Ahtiainen, henkilökohtainen tiedonanto puhelimitse 25.11.2023.)

Yleisesti varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka (L540/2018 2. §). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjäytymistä sekä tukea huoltajia kasvatustyössä. (Opetushallitus, i.a.). Varhaiskasvatusta toteutetaan yhteistyössä eri tahojen, kuten seurakuntien, kanssa. (Opetushallitus, 2022.) Kirkkolain mukaan seurakuntien tehtävä on huolehtia kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta (KL 652/2023). Suomen evankelisluterilaisen kirkon varhaiskasvatus (lapsi- ja perheyö) tukee kodin kristillistä kasvatusta ja lapsen kokonaisvaltaista kasvua kristillisen ihmiskäsityksen mukaisesti. Toiminnan lähtökohtana on yhteistyö perheiden kanssa. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -a.)

Suomen evankelisluterilaiset seurakunnat ovat toteuttaneet kasvatustehtäväänsä järjestämällä esimerkiksi pyhäkouluja. Pyhäkoulu on seurakunnan järjestämää lasten toimintaa. Se on luonteeltaan sekä kerhon että jumalanpalveluksen kaltainen. Pyhäkoulun tehtävänä on kasvattaa lasta siinä yhteisössä, jonka jäseneksi hänet on kastettu tai kastetaan. Pyhäkoulussa lapsi voi kasvaa oman ikäkautensa ja omien edellytystensä mukaisesti seurakunnan ja sen uskon yhteyteen. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -b.)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoimintaa järjestämällä pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä, jossa osallistujat jaksivat ajatuksiaan ja kokemuksiaan pyhäkoulutoiminnasta. Osallistujat voisivat yhdessä pohtia ja visioida, millainen pyhäkoulutoiminta olisi toimivaa ja sopivaa Lempäälän seurakunnassa sekä minkälainen pyhäkoulutoiminta vahvistaisi siihen osallistuvien lasten ja perheiden osallisuutta. Näitä pohdintoja voidaan hyödyntää mahdollista tulevaisuuden pyhäkoulutoimintaa suunniteltaessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijöille arvokasta tietoa osallistujien ajatuksista seurakunnan pyhäkoulutoimintaan liittyen. Näin pyhäkoulutoiminnan kehittämisessä voitaisiin ottaa aiheesta kiinnostuneiden ihmisten mielipide huomioon. Työni varhaiskasvatuksen opettajana sekä kokemukseni pyhäkoulun ohjaajana toimimisesta ovat vaikuttaneet opinnäytetyön aiheen valintaan ja kiinnostukseeni pyhäkoulutoiminnan kehittämiseksi.

2 OPINNÄYTETYÖN OLENNAISIMPIA KÄSITTEITÄ

2.1 Lapsen spiritualiteetti

Spiritualiteetilla on perinteisesti kristillisissä kirkkoissa tarkoitettu hengellistä elämää ja etsintää, uskoa ja henkilökohtaista uskonnon harjoittamista. Sittemmin spiritualiteetti -käsitteen käyttö on laajentunut uskonnon harjoittamisesta maailmankatsomukselliseen pohdintaan sekä eksistentiaalisiin kysymyksiin. Keskeistä on yksilön sisäinen näkökulma ja henkilökohtainen ulottuvuus uskoon ja elämäntarkastukseen. Myös kirkon nelivuotiskertomuksessa tehdyt havainnot spiritualiteetin ja uskonnollisuuden ilmenemismuodoista painottavat uskonnon henkilökohtaisen kokemuksellisuuden merkitystä. Yksityisen spiritualiteetin toteuttamisessa yleisempää on hengellisyyden nivoutuminen osaksi muuta elämää kuin erillisen tilan varaaminen sille. (Salminen & Huttunen, 2022, s. 6–7.)

Millerin (2016, s. 6–9) mukaan tiettyyn uskontokuntaan sitoutuminen ja henkilökohtainen spiritualiteetti ovat kaksi erillistä asiaa. Uskonnosta erillään olevan spiritualiteetin voidaan ajatella olevan tunne läheisestä henkilökohtaisesta suhteesta Jumalaan, luontoon, maailmankaikkeuteen tai muuhun korkeampaan voimaan. Tämä ei tarkoita sitä, että spiritualiteetti ja uskonto eivät voisi olla yhteydessä toisiinsa. Monet ihmiset rakentavat ja edistävät suhdetta Jumalaan oman uskontonsa harjoittamisen kautta. Järjestäytyneillä uskonnoilla voi selvästi olla rooli spiritualiteetin kehityksessä, mutta luonnollista spiritualiteettia ohjaava ensisijainen moottori on kuitenkin synnynnäinen, biologinen ja kehityksellinen.

Myös Kilpeläinen (2022, s. 15–16) käsittelee spiritualiteettia väitöskirjassaan. Hänenkin mukaansa spiritualiteetista puhutaan usein uskonnon rinnalla. Spiritualiteetti (*spirituality*) voidaan suomentaa hengellisyydeksi, jota on käytetty usein kristinuskon yhteydessä, mutta myös henkisyudeksi. Perinteisen näkemyksen mukaan spiritualiteetti on osa uskontoa ja uskonnollisuutta. Modernin näkemyksen mukaan spiritualiteetti on osittain uskonnosta erillinen ilmiö. Uskonto ja spiritualiteetti ovat kuin kaksi toistensa leikkaavaa ympyrää. Myös erityisesti lasten spiritualiteettia kuvatessa uskonto ja spiritualiteetti on usein kuvattu osittain päällekkäisiksi ympyröiksi. Uskonnon alueelle kuuluvat oppi ja tunnustukset, kertomukset, rituaalit ja rutiinit sekä opitut rukoukset ja tekstit. Spiritualiteetin aluetta ovat puolestaan esimerkiksi ihmettely, mysteerin kokeminen ja arvon kokeminen. Ympyröiden päällekkäiselle alueelle kuuluvat suhde Jumalaan, elämäntarkoitus sekä uskon ja moraalin liittäminen omaan elämään.

Spiritualiteetilla voidaan tarkoittaa myös lapsen luontaista hengellisyyttä: kokemuksellista valmiutta esimerkiksi olla läsnä, ihmetellä ja pohtia elämän suuria kysymyksiä. Lapsi voi oppia ilmaisemaan spiritualiteettiaan uskonnon kielellä, jos hänellä on mahdollisuus tutustua uskonnon kertomuksiin, musiikkiin ja rituaaleihin. Lasten oikeuksien sopimukseen on kirjattu, että lapsia tulee kunnioittaa uskonnollisina ja hengellisinä subjekteina. Heillä on oikeus tulla kuulluiksi. Aikuisten tulee tarjota välineitä lasten syvien kysymysten pohtimiseen: esimerkiksi kirjoja, kertomuksia, musiikkia, vierailuja, hiljaisuutta ja keskustelua. (Kokkonen ym., 2020, s. 140.)

Spiritualiteetin suhde uskontoon voidaan siis määritellä monin tavoin. Usein ajatellaan, että spiritualiteetti ja uskonto ovat osittain toisistaan erilliset ilmiöt. Ihminen voi olla spirituaalinen, vaikka hän ei olisi uskonnollinen. Toisaalta useat ihmiset ilmaisevat spiritualiteettiaan uskonnollisella kielellä. 1990-luvulta lähtien spiritualiteettiteoriat ovat tarkastelleet lasten hengellistä ja uskonnollista kehitystä toisesta näkökulmasta: lapsuuden hengellisyyttä ei pidetä keskeneräisenä, vaan päinvastoin lapsilla ajatellaan olevan runsaasti spirituaalisia kokemuksia. Lapsilla on luonnollinen taito ihmettelyyn. Leikeissä muu maailma unohtuu ja kaikki on mahdollista. Ilo ja suru voidaan kokea hyvin voimakkaana. Kasvun ja ympäristön vaikutuksen myötä spirituaalinen herkkyyks ja luovuus usein vähenevät. Näin erityisesti, jos niitä ei arvosteta ja vaalita. (Kilpeläinen, 2019.)

Kilpeläisen (2022, s. 50) väitöskirjan taustassa tarkasteltiin erilaisia näkemyksiä pienten lasten uskonnollisesta ja spirituaalisesta kehityksestä. Sen perusteella kristillistä kasvatusta ei voida rajata vain kristinuskon sisältöjen opettamiseksi, vaan varhaisen vuorovaikutuksen merkitys uskonnolliselle ja spirituaaliselle kehitykselle tulee tunnistaa. Laajasti ymmärrettynä spiritualiteetti liittyy jumalasuhteen lisäksi myös yhteyden kokemiseen toisten ihmisten ja esimerkiksi luonnon kanssa. Kilpeläisen (2019) mukaan spirituaalisen kehityksen kannalta on merkittävää, että lapsi oppii kieltä, jolla hän voi ilmaista omaa hengellisyyttään. Spirituaalisille kokemuksille voi olla toisinaan vaikeaa löytää sanoja. Lapsen kanssa keskusteleva aikuinen voi esimerkiksi keksiä itse sopivia ilmauksia, toistaa lapsen käyttämiä ilmauksia tai käyttää oman uskonnollisen traditionsa kieltä. Uskonnon kieltä ovat esimerkiksi rituaalit, laulut, symbolit ja kertomukset.

Perinteisesti on tarkasteltu sitä, kuinka vanhemmat toimivat uskonnollisen tradition välittäjinä kodissa. On havaittu, että kasvattajan asenne välittyy helposti lapselle. Myös kasvatustilanteen ilmapiiri vaikuttaa siihen, millainen muistijälki uskontoon liittyvistä asioista lapselle jää. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on havaittu, että perheissä nimenomaan lapset ovat aktiivisia aloitteentekijöitä keskusteluille hengellisistä asioista. Spiritualiteetin tukemisen kannalta on merkittävää, että aikuinen vastaa lapsen keskustelualoitteisiin. Lapsi on luonnostaan spirituaalinen, mutta hengellistä herkkyyttä tulee kasvun myötä vaalia ja tukea. Vaaliminen on ensinnäkin kokemuksellista, kuten huolenpitoa ja rakkautta. Myöhemmin se on

sitä, että lapselle tarjotaan tilaa sekä tilanteita ihmetellä ja kokea yhteyttä esimerkiksi toisiin ihmisiin ja tuonpuoleiseen. Spritualiteettia tuetaan myös opettamalla ilmaisutapoja. Kasvun myötä spiritualiteettia opitaan ilmaisemaan omasta elinympäristöstä sekä kulttuurista opitulla kielellä. (Kilpeläinen, 2019.)

Lasten hengellisyyden tukeminen ja uskonnollinen kasvatusta on Suomessa 2000-luvulla uudenlaisessa tilanteessa. Vuosisatojen ajan useimmat suomalaiset lapset liitettiin kasteessa luterilaisen kirkon jäseneksi ja sitä myötä rekisteröitiin muodollisesti yhteiskunnan jäseniksi. Tämä merkitsi usein myös monella muulla tapaa luterilaisuuden vahvaa läsnäoloa heidän elämänvaiheissaan. Nykyään kodilla on aiempaa keskeisempi rooli ja suurempi vastuu lapsen uskonnollisen kasvatuksen antamisessa. Näyttää kuitenkin siltä, että kotien uskontokasvatusta on vähentynyt huomattavasti. (Kokkonen ym., 2020, s. 137–138.)

2.2 Kirkon varhaiskasvatusta

Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa kasvatustoimintaa lasten sekä lapsiperheiden parissa kutsutaan kirkon varhaiskasvatukseksi. Kirkko on 2000- ja 2010-luvulla edistänyt varhaiskasvatustaan julkaisemalla lukuisia kehittämissasiakirjoja. Näiden asiakirjojen mukaan kirkon varhaiskasvatusta tarkoittaa kristillisestä uskosta ja siihen liittyvistä arvoista nousevaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jota tehdään pääsääntöisesti alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä sekä läheistensä kanssa. (Kilpeläinen, 2022, s. 26.) Tässä opinnäytetyössä käytän termejä kirkon varhaiskasvatusta, kirkon kasvatusta tai lapsi- ja perhetoiminta riippuen tilanteesta ja asiayhteydestä. Opinnäytetyön työelämän yhteistyötahon, Lempäälän seurakunnan työtä lasten ja perheiden parissa kutsutaan lapsi- ja perhetoiminnaksi. Näin työ rajautuu muusta kasvatustyöstä, jota on varhaisnuorisotyö ja nuorisotyö.

Kirkon varhaiskasvatuksen raamatullisina lähtökohtina ovat kaste- sekä lähetyskäsky (Matt. 28:18–20) ja lasten evankeliumi (Mark. 10:13–16). Jeesus asetti lapsen uskon esikuvaksi aikuisille (Matt. 18:1–6). Tuon mallin mukaan kirkon varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja kunnioitetaan lasta omana itsenään.

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, elämään yhteydessä Luojaansa. (Suomen ev.lut. kirkko, 2008, s. 10.)

Kirkon varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea jokaisen lapsen ja hänen perheensä elämää sekä kokonaisvaltaista kasvua, jonka taustalla on kristillinen ihmiskäsitys. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on psykofyysissosiaalinen kokonaisuus. Tämän kokonaisuuden jokaiset ulottuvuudet ovat Jumalan luomia ja tästä syystä koko ihminen tulee ottaa huomioon myös kirkon kasvatuksessa. Kirkon ja seurakunnan erityisenä tehtävänä tässä kasvussa on tukea hengellisyyttä osana ihmisen kokonaisvaltaisuutta. (Ojell, 2013, s. 20–21.)

Kirkon varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat linjassa valtakunnallisen varhaiskasvatustavan tavoitteiden kanssa. Kirkon varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa kristillinen arvopohja ja kokonaisvaltainen ihmiskäsitys. Uskonto sekä siihen liittyvän kasvun tukeminen kuuluvat osana lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Kirkon varhaiskasvatuksessa tärkeää on tutustua kristinuskon keskeisiin sisältöihin, tapoihin ja perinteisiin lapsen ikä ja kokemusmaailma huomioiden. Kirkon varhaiskasvatusta ei voida nähdä tulevaisuudessa kuitenkaan pelkästään kristillisenä kasvatuksena vaan se on laajempaa lasten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamista kaikilla elämän alueilla. Tämä ei tarkoita kirkon perustehtävästä luopumista, vaan sen toteuttamista uudella tavalla. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 42, 47.) Vaikka kirkon varhaiskasvatuksen toiminnan ytimessä on kristillinen kasvatustapa, toimintaan kuuluvat aina pedagogiikka, sen taustalla oleva tutkimustieto sekä ajantasaiset pedagogiset toimintatavat. Kirkon kasvatuksessa tarvitaan sitoutumista niin teologiaan kuin pedagogiikkaan. (Vasu kirkossa, s. 4.)

Kirkon varhaiskasvatuksessa tuetaan sekä yksilöllistä kasvua että kasvua yhteisön jäsenenä ja lähimmäisenä. Yhdessä tekemällä, olemalla ja ihmettelemällä löydetään tapoja elää kristittyinä arjen keskellä. Varhaiskasvatuksessa tätä tukee ryhmätoiminta ja oman paikan löytyminen ryhmässä. Yhteisöllisyys antaa lapselle mahdollisuuden ymmärtää omaa itseään sekä hahmottaa omaa paikkaansa osana suurempaa kokonaisuutta. Lapsen kokema kunnioitus, välittäminen ja osallisuus auttavat häntä myös arvostamaan ja kunnioittamaan toisia. (Petäjä & Ojell, 2018, s. 48.)

Kirkon varhaiskasvatuksen painotuksia ovat kokonaisvaltainen kasvu, lapsi seurakuntalaisena sekä yhteistyö perheiden kanssa. Kirkon varhaiskasvatus on lasta varten. Tätä varhaiskasvatusta tapahtuu kokonaisvaltaisesti arkisissa tilanteissa, kuten leikeissä, lauluissa, tutkimisissa, taiteen kautta kokemisissa sekä itsensä ilmaisissa. Kirkon varhaiskasvatuksessa kannustetaan lasta ja hänen perhettään elämään uskoaan todeksi sekä kotona että seurakunnan yhteydessä ja jumalanpalveluksissa. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja otetuksi huomioon kirkossa. Kirkon varhaiskasvatuksessa on tärkeää vastata lasten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin. Työntekijää kutsutaan perheen rinnalla kulkijaksi, vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen. (Ojell, 2013, s. 22–23.)

2.3 Pyhäkoulu

Pyhäkoulu on kaikista kristillisen kasvatuksen muodoista kansainvälinen. Englantilainen pyhäkoulu rantautui Suomeen noin 1800-luvulla. Suomen pyhäkoulun isänä pidetään rovasti Johan Fredrik Berghiä, joka organisoi pyhäkoulunpidon seurakunnassaan Nurmijärvellä 1832 englantilaisia oppeja soveltaen. Pyhäkoulun äitinä voitaneen pitää opettaja Berta Hermansonia, joka teki lukuisia opintomatkoja ympäri Eurooppaa ja teki sieltä saatujen kokemusten pohjalta suuren työn Pyhäkouluopiston perustamiseksi. (Ahtiainen, 2011, s. 50.)

Kirkon varhaiskasvatuksen toiminnan juuret ovat pyhäkoulutyössä. Pyhäkoulu oli aluksi pääosin sunnuntaisin tapahtuvaa toimintaa. 1900-luvun alkuun pyhäkoulu-toiminta oli kaikille suomalaisille tarkoitettua kansanopetusta. Pyhäkoulussa opeteltiin laskemaan ja lukemaan. 1900-luvulla yleistyneiden päiväkerhojen ja koulu-laisten iltapäiväkerhojen rinnalla nähtiin edelleen tarve sunnuntaisin järjestettävälle pyhäkoululle, jonka tehtävänä oli tukea lasten hengellistä kasvua: johdattaa uskon perusasioiden äärelle, hiljentymiseen ja pyhän kohtaamiseen. (Ojell, 2013, s. 27–29; Ahtiainen, 2011, s. 38.)

Nykyään pyhäkoulua järjestetään alle kouluikäisille lapsille (yleisimmin 3–6-vuotiaille) sekä alakoululaisille. Pyhäkoulutyöstä voi seurakunnassa vastata pappi, varhaiskasvatuksen ohjaaja (aikaisemmin lapsityönohjaaja), vastaava lastenohjaaja tai pyhäkoulusihteeri. Pyhäkoululla ei ole virallista opetussuunnitelmaa.

Parhaimmillaan pyhäkoulu on nykyajassa lasten, heidän vanhempiensa ja seurakunnan työntekijöiden yhdessä rakentamaa toimintaa, joka antaa lapsille ja aikuisille varmuutta omaan uskoonsa. Viime vuosina pyhäkoulujen monimuotoisuus on lisääntynyt. Seurakunnassa voidaan järjestää esimerkiksi perhe-, periodi-, koti-, kirje- sekä kaakaopyhäkouluja. (Ahtiainen, 2011, s. 34–35, 42; Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -b.)

Pyhäkoulussa opitaan elämän perusasioita kuten toisten kunnioittamista, kiitollisuutta ja Jumalan hyvyyteen ja huolenpitoon luottamista. Pyhäkoulussa ihmetellään yhdessä elämän tärkeitä asioita. Siellä voidaan laulaa lasten virsiä ja lauluja, rukoilla ja tutustua Raamatun kertomuksiin ja kirkkovuoteen lapsille heidän ikäkaudelleen sopivin menetelmin, kuten leikin, näytelmän, laulun, lyhyiden kertomusten tai piirtämisen ja askartelun avulla. Hengellistä elämää tuetaan osana lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -b.)

Lapsi on osallinen -asiakirjassa määritellyjä pyhäkoulun kehittämisen tavoitteita ovat muun muassa pyhän ja pyhyiden ymmärryksen lisääminen sekä pyhäkoulun vahvistaminen paikkana, jossa lapsi saa tukea omalle uskollaan ja kasvulleen kristittyinä. Lisäksi tavoitteena on kehittää pyhäkoulu paikaksi, jossa lapsi voi toteuttaa yhteisöllistä kristillisyyttä, oppii arvostamaan seurakunnan yhteistä jumalanpalvelusta sekä osallistuu jumalanpalveluksen viettoon ja toteutukseen. Tärkeää on myös pyhäkoulun tunnettavuuden, näkyvyyden ja julkisuuskuvan kehittämien. Asiakirjan mukaan kehittämisen tavoitteena on myös vapaaehtoisuuden kehittäminen ja vahvistaminen pyhäkoulutyössä. (Suomen ev.lut. kirkko, 2008, s. 42.)

Ahtiaisen (2011, s. 34) mukaan pyhäkoulut ovat yksi vanhimpia tapoja, joilla seurakunnat ovat tukeneet vanhempia lasten kristillisessä kasvatuksessa. Suomen ev.lut. kirkon pyhäkoulut syntyvät seurakuntalaisten ja seurakuntien työntekijöiden yhteistyönä. Pyhäkoulu voi olla niin vapaaehtoisten kuin työntekijöiden vastuulla. Perheitä voidaan tukea kantamaan vastuuta kristillisestä kasvatuksesta myös ilman työntekijän paikallaoloa. Perheet voivat esimerkiksi järjestää kodeissaan pyhäkouluja, jossa perheet tutustuvat toisiinsa, tutustuvat raamatunkertomuksiin ja jakavat asioita yhdessä. (Lastenkirkko, i.a.; Hytönen, 2020, s. 203.)

2.4 Osallisuus

Osallisuuden käsite on noussut esille erityisesti 2000-luvulla. Tästä huolimatta osallisuudelle ei ole tarkkaa määritelmää. Osallisuusteoriat tarkastelevat osallisuutta erilaisista näkökulmista, ja sitä tarkastellaan suhteessa erilaisiin ilmiöihin. Osallisuus on moniulotteinen käsite, jolla tarkoitetaan usein osallisuuden kokemusta, rakenteellista mahdollisuutta osallistua tai osallistumista. Myös valittu osallistumattomuus voi olla osallisuutta. Osallisuus ei ole yksilöllinen ominaisuus, vaan sen nähdään rakentuvan vuorovaikutuksessa. Kansainvälisellä tasolla lapsen oikeuksista keskusteltaessa ovat lasten osallisuus ja toimijuus nousseet keskiöön. (Meijer, 2022, s. 39.)

Osallisuus ilmenee siis kokemuksena, joka syntyy, kun ihminen tuntee kuuluvansa itselle merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Yhteisössä osallisuus ilmenee jäsenten keskinäisenä arvostuksena, luottamuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa yhteisössään. Osallisena oleminen kirkossa on omien lahjojen ja osaamisen antamista yhteiseen käyttöön sekä osallisuutta siitä hyvästä, jota rakkauksen ja vastuun yhteisössä on tarjolla. Osallisuus on ensin olemuksellista ja sen jälkeen tekemistä ja toimintaa. Osallisuuden yhteisössä jokainen on arvokas omana itsenään. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -d.)

Suomen ev.lut. kirkon Jokainen on tärkeä -asiakirjan (2022) mukaan osallisuus tarkoittaa mukana olemisen ja johonkin kuulumisen tunnetta. Osallisuus on myös mahdollisuutta vaikuttaa niihin asioihin, jotka ovat itselle tärkeitä. Olennaista on ymmärtää lapset kirkossa ja seurakunnassa toimijoina, ei vain toiminnan kohteina. Osallisuus seurakunnassa tarkoittaa myös ikätason mukaista vastuun ottamista oman, toisten ja koko yhteisön toiminnasta sekä tulevaisuudesta. (Kirkkohallitus, 2022, s. 8.) Ovet auki -strategiaan (2020) on kirjattu, että kirkon tulee olla osallisuuden ja vieraanvaraisuuden yhteisö. Lasten ja nuorten osallisuutta, perheiden hyvinvointia sekä ylisukupolvista vuorovaikutusta on edistettävä. (Kirkkohallitus, 2020, s. 7.)

Osallisuuteen kuuluu kolme osa-aluetta: ihminen on osa yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja tuntee kuuluvansa yhteisöön. Keskeistä on siis vuorovaikutus eli

suhde, jossa on mahdollista olla mukana pätevä ja merkityksellisenä osallistujana. Pelkkä osallistuminen toimintaan ei ole osallisuutta. Osallisuus on vuorovai-
kutusta ja yhteistoimintaa, se on mukana olemista erilaisissa toiminnallisissa pro-
sesseissa aina suunnittelusta päätöksentekoon, toteutukseen ja arviointiin. Anta-
malla mahdollisuuden osallistua pieniltäkin tuntuviin ratkaisuihin on mahdollista
osoittaa arvostusta. Osallisuus on lasten ja nuorten perusoikeus, joka sisältää
mahdollisuuden vaikuttaa ympäröivään maailmaan ja omaan elämään. Kirkon
toiminnassa osallisuuden toteutuminen edellyttää muutosta myös seurakunta-
laisten ajattelussa ja toiminnassa. Pelkästään työntekijän tarjoamat mahdollisuu-
det eivät riitä osallisuuden toteutumiseen. (Mattila, 2023, s. 26–28.)

Myös Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiassa vuoteen 2026 osallisuus
on tunnistettu ilmiö. Strategian yhtenä tavoitteena on, että kirkossa osallisuutta
kokeva tuntee seurakuntayhteyden voimavarakseen ja kirkon jäsenyyden merki-
tykselliseksi. (Meijer, 2022, s. 40.) Osallisuus ja yhteys kuuluvat siis olennaisesti
kirkon olemukseen. Viime vuosina on tehty useita ratkaisuja, jotka edistävät las-
ten ja nuorten äänen kuulumista kirkossa sekä vahvistavat heidän osallisuuttaan.
Tällaisia ovat esimerkiksi lapsivaikutusten arviointi (LAVA) ja nuorten vaikutta-
misryhmät. Yksi lapsivaikutusten arvioinnin keskeinen tavoite onkin lasten ja
nuorten osallisuuden sekä vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. (Kokkonen,
2020, s. 89, 207.)

On tärkeää, että kirkossa myös perheiden toiveita kuullaan ja perheillä on mah-
dollisuus olla aktiivisesti mukana seurakunnan toiminnan suunnittelemisessa, to-
teuttamisessa ja arvioinnissa. Aito osallisuus edellyttää sitä, että asioita tehdään
yhdessä monella tasolla. Työntekijän rooli ei hälvene, mutta muuttuu enemmän
toiminnan toteuttajasta toiminnan mahdollistajaksi. (Kokkonen, 2020, s. 104,
207.) Perhelähtöisen seurakunnan suuntaviivat -asiakirjaan liittyvässä artikke-
lissa painotetaan perheiden osallisuuden mahdollistamista. Sen mukaan perhei-
den hyvinvoinnin ja osallisuuden on todettu liittyvän vahvasti toisiinsa. Yksilön ja
perheen kannalta osallisuudessa on keskeistä kokemus hyväksytyksi tulemisesta
sekä turvallisuudesta. Lisäksi tarvitaan myös tilaa ja mahdollisuuksia ihmettelyle.
(Heikkinen, i.a.)

2.5 Yhteiskehittäminen

Yhteiskehittäminen on laaja käsite, joka voidaan ymmärtää monella tavalla. Yhteiskehittämisen ydintä on kansalaisten ja palvelun käyttäjien osallistuminen palveluiden tai tuotteiden kehittämiseen. Yhteiskehittämisen käsite on monialainen ja -tieteinen ja se on yleistynyt erityisesti 2000-luvulla sekä yrityksissä että julkishallinnossa. Yhteiskehittämisessä tuote tai palvelu ymmärretään niin, että asiakas on mukana kehittämisprosessin suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Palvelunkäyttäjillä ymmärretään olevan tietoa, kokemusta ja osaamista, joita tarvitaan palvelujen kehittämisessä. (Keskitalo & Vuokila-Oikkonen, 2021, s. 9 & 14.)

Myös Kähkösen ja Villan (2023) mukaan yhteiskehittäminen on asiakkaiden kanssa suoritettavaa, tavoitteellista yhteistyötä. Tavoite on usein kehittää esimerkiksi palveluita tai toimintatapoja. Yhteiskehittämistä voidaan tehdä fyysisessä tai virtuaalisessa yhteisössä. Yhteiskehittämisen perusajatuksena on ymmärtää asiakkaiden tarpeita, toiveita ja ongelmia sekä luoda niihin sopivia ratkaisuja. Pohjimmiltaan yhteiskehittämisen tarkoitus on ymmärtää asiakasta, jotta voidaan luoda paras mahdollinen tuote tai palvelu. 'Workshopiksi' kutsutussa yhteiskehittämisen menetelmässä eri sidosryhmien edustajia kutsutaan kokoon ideoimaan ja kehittämään yhdessä.

Yhdysvalloista peräisin olevaan yhteiskehittämisen (co-creation) käsitteeseen liittyy läheisesti sekä yhteistuottaminen (co-production) että yhteissuunnittelu (co-design). Yhteiskehittäminen ei tarkoita mitä tahansa yleistä vaikuttamista yleiseen suunnitteluun, vaan kansalaisten suoraa panosta palvelun tuottamiseen tai kehittämiseen. Yhteiskehittäminen on peräisin yritysmaailmasta, mutta on viime aikoina yleistynyt myös julkisella sektorilla. Yhteiskehittäminen tarjoaa viitekehyksen asiakaslähtöiseen kehittämiseen ja on tapa ottaa asiakkaat mukaan palvelujen kehittämiseen. Usein yhteiskehittäminen nähdään arvona jo sinänsä, vaikka toisaalta yhteiskehittämiseltä odotetaan ennen kaikkea tehokkuuden lisäämistä. Näin erityisesti yritysmaailmassa. (Keskitalo, 2021b, s. 12, 13, 17, 19.)

Yhteistuottaminen ja -kehittäminen muuttaa sekä ammattilaisten että palvelun käyttäjien rooleja. Yhteiskehittämisen kaksi keskeistä osapuolta ovat palvelun käyttäjät sekä ammatillinen henkilökunta. Ammatillainen yhteistuotannossa tai -kehittämisessä voi olla yksittäinen palveluntuottaja tai ryhmä ammattilaisia. Yksinkertaistettuna, yhteiskehittäminen perustuu kansalaisten ja ammattilaisten yhteistoiminnalle. Olennaista yhteiskehittämisen onnistumiselle käytännössä on ammattilaisten halukkuus yhteiskehittämiseen. Yhteistuottaminen muuttaa organisaatiokulttuuria sekä vakiintuneita toimintatapoja, joten ammattilaisten täytyy oppia uusia asioita. Työntekijöiltä vaaditaan esimerkiksi hyviä vuorovaikutus- ja ryhmäprosessitaitoja. Palvelujen käyttäjien motivointi yhteiskehittämiseen ja tulosten aikaansaamiseen on tärkeää. Ammattilaisten ei tulisi nähdä itseään niinkään palvelun tarjoajina tai asiantuntijoina, vaan kumppaneina palvelujen kehittämisessä ja tarjonnassa. (Keskitalo, 2021a, s. 35, 36.)

Yhteiskehittäminen on merkityksellistä osallisuudelle. Sen olennaisia elementtejä ovat luottamuksen rakentuminen ja ratkaisukeskeisyys. Yhteiskehittämisen keinoin toteutettava työskentelytapa mahdollistaa palveluiden kehittämisen myös asiakaslähtöisemmiksi. Yhteiskehittämisessä kaikki voivat oppia toisiltaan ja kokemuksia voidaan jakaa. Lisäksi luodaan yhteistä ymmärrystä ja mahdollistetaan osallisuutta. (Johansson & Tölli, 2021, s. 66.)

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoimintaa järjestämällä kaikille avoin pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä sekä kuvata prosessin vaiheita suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin. Opinnäytetyönä järjestettävä tilaisuus voisi toimia ensiaskelena kohti Lempäälän seurakunnassa toteutettavaa mielekästä pyhäkoulutoimintaa. Pyhäkoulutoiminnalla voidaan tavoittaa niitäkin lempääläläisiä lapsia ja lapsiperheitä, jotka

eivät osallistu muuhun seurakunnan lapsille ja lapsiperheille suunnattuun toimintaan, kuten arkipäivisin järjestettäviin perhekerhoihin tai perheleireille.

Marraskuussa 2023 järjestetty pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä oli keino saada tietoa ja työkaluja tähän kehittämiseen. Kehittämisiltapäivä oli kolmen tunnin mittainen tapaaminen. Siihen kutsuttiin mukaan kaikkia aiheesta kiinnostuneita, mutta lisäksi erikseen kirjallisesti tai suullisesti muutamia lapsiperheiden vanhempia, kaksi Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijää, entisiä pyhäkoulun ohjaajia, pyhäkoulun ohjaamisesta kiinnostuneita henkilöitä, muutamia lapsia sekä Suomen Pyhäkoulun Ystävät ry:n yhteyshenkilöä Anita Ahtiaista.

Erikseen joitakin henkilöitä kutsumalla halusin varmistaa, että kehittämisiltapäivään saadaan mukaan osallistujia. Toisaalta yleisellä, Lempäälän seurakunnan sähköisellä ilmoitustaululla sekä Lempäälän seurakunnan sosiaalisen median kanavilla (Facebook ja Instagram) julkaistuilla kutsuilla (LIITE 2 ja 3.) halusin varmistaa, että jokainen aiheesta kiinnostunut saa mahdollisuuden osallistua tilaisuuteen. Kutsuin osallistujia ideoimaan yhdessä Lempäälän seurakuntaan sopivaa pyhäkoulutoimintaa. Toteutin kehittämisiltapäivän Lempäälän seurakunnan seurakuntatalo Satamassa. Opinnäytetyöntekijänä halusin tarjota lempääläläisille mahdollisuuden osallistua heitä koskevan toiminnan suunnitteluun ja ideointiin.

Kehittämisiltapäivässä johdattiin osallistujia yhteiseen ja avoimeen keskusteluun. Osallisuus ja yhteisöllisyys olivat tärkeässä roolissa niin kehittämisiltapäivässä kuin visioitavassa pyhäkoulutoiminnassakin. Rohkaisin osallistujia ilman painostusta kertomaan omia ajatuksiaan ja näkemyksiään aiheeseen liittyen. Kehittämisiltapäivässä oli tilaa myös epäillä ja kyseenalaistaa käytännössä kokeiltuja tai vasta suunnitelmissa siintäviä pyhäkoulutoiminnan muotoja. Myös toiminnan mahdollisista haasteista oli hyvä keskustella. Ajatuksena oli, että kehittämisiltapäivässä voitaisiin yhdessä pohtia jonkinlainen suunnitelma pyhäkoulutoiminnan aloittamiselle Lempäälän seurakunnassa.

Suurin yksittäinen kirkon tulevaisuuskomitean tavoitteleva uudistus on organisaatiolähtöisestä sekä työntekijäkeskeisestä ajattelusta luopuminen. Seurakuntalaisia ei tule nähdä seurakunnan ja sen työntekijöiden työn kohteina, sillä he ovat itse seurakunta. Heille on annettava nykyistä suuremmat vapaudet elää ja toimia kirkossa, kantaa vastuuta seurakunnastaan ja käyttää sen tiloja. (Kirkkohallitus, 2016, s. 27.) Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittämisiltapäivän pohdintojen avulla antaa Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijöille arvokasta tietoa lempääläisten ajatuksista ja mielipiteistä pyhäkoulutoimintaan liittyen. On tärkeää, että seurakunnassa toteutettavaa uutta toimintamuotoa kehitettäessä otetaan huomioon mahdollisten käyttäjien ja asiasta kiinnostuneiden ihmisten näkökulmia ja mahdollistetaan heidän osallisuutensa.

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAA, TOTEUTTAMISYMPÄRISTÖ JA YHTEIS- TYÖKUMPPANI

4.1 Opinnäytetyön taustaa

Suomen evankelisluterilaisen kirkon Polku-toimintamallin mukaan kirkon pedagogiikka on ihmislähtöistä pedagogiikkaa. Kahdeksasta ikäkausijaksosta rakentuvan Polku-toimintamallin ikäkausijajottelu pohjautuu kehityspsykologiaan sekä elämäkaaren vaiheisiin. Mallin taustalla ei ole kuitenkaan yhtä tiettyä pedagogista suuntausta tai kehityspsykologista teoriaa, sillä se perustuu useisiin ajanmukaisiin ja kehittyviin teorioihin sekä kirkon pitkään perinteeseen ja osaamiseen. Kirkon pedagogiikka elää mukana ajassa, ja sen keskiössä ovat lapset, nuoret ja heidän perheensä. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a. -c.) Kirkon pedagogiikkaa voidaan toteuttaa eri toimintamuodoin. Yksi näistä toimintamuodoista on ollut jo pitkään pyhäkoulutoiminta.

Lempäälän seurakunnassa ei ole muutamiin vuosiin ollut säännöllisesti järjestettyä ja organisoitua pyhäkoulutoimintaa. Vielä noin viisi vuotta sitten pyhäkouluja

järjestettiin esimerkiksi lapsiperheiden suosiman Majakka-messun yhteydessä sunnuntai-iltapäivisin sekä useammassa paikassa ennen sitä. Lapsia on osallistunut pyhäkouluun vuosien saatossa hyvin vaihtelevasti. Pyhäkoulutiimi on koostunut vapaaehtoisista seurakuntalaisista, joita on ollut mukana vaihdellen 5–15 henkilöä. Pyhäkoulutiimi supistutui ja toiminta loppui vähitellen kokonaan. (Regina Tanni, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto sähköpostitse 6.11.2023.) Olin itse noin vuoden ajan Majakka-messun yhteydessä toimivan pyhäkoulun ohjaajana vuosina 2019 ja 2020.

Aiemmin pyhäkoulutoiminta kuului Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetöiden työalaan. Useita vuosia sitten pyhäkoulutoiminta siirtyi kuitenkin lähetysseurakunnan alaiseksi toiminnaksi. Nykyään seurakunnan lapsi- ja perhetöiden työalaan kuuluvat suositut lasten päiväkerhot, perhekerhot, koululaisten kerhot, perhemuskarit, vauvakahvila sekä monenlainen muu toiminta. Seurakunnan perheleirit ovat myös olleet suosittuja. (Regina Tanni, varhaiskasvatuksen ohjaaja, henkilökohtainen tiedonanto sähköpostitse 6.11.2023.) Pyhäkoulutoiminta edelleen pääosin vapaaehtoisten toteuttamana olisi tärkeä ja oleellinen osa seurakunnan kasvatusta. Pyhäkoulutoimintaa kehittämällä voidaan tavoittaa ja saada mukaan toimintaan lisää lapsia ja lapsiperheitä myös Lempäälän evankelisluterilaisessa seurakunnassa.

Kirkkolain mukaan seurakuntien tehtävä on huolehtia kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta. (KL 652/2023.) Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä voi toimia alkusysäyksenä sille, että kristillisen kasvatuksen ja opetuksen tehtävää voidaan mahdollisesti tulevaisuudessa toteuttaa Lempäälän seurakunnassa myös pyhäkoulutoiminnan kautta. Kehittämishankkeena toteutettu pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä on pieni askel matkalla kohti lempääläläisiä lapsia ja lapsiperheitä tavoittavaa pyhäkoulutoimintaa.

Aiempiä tutkimuksia aiheeseen liittyen ovat esimerkiksi Heikkilän (2014) opinnäytetyö Haapaveden seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämiseksi. Opinnäytetyö tehtiin Haapaveden seurakunnan alueen pyhäkoululaisten vanhemmille suunnatulla kyselyllä. Kyseisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää seurakunnassa tapahtuvan pyhäkoulutyön nykytilaa ja tulevaisuutta. Opinnäytetyön

tulosten mukaan pyhäkouluun kaivataan uudistusta, ja kehittämiskohteina pidettiin pyhäkoulun pitopaikkaa ja aikaa.

Toinen pyhäkoulutoiminnan kehittämiseen tähtäävä tutkimus on Niemen (2013) niin ikään pyhäkoululaisten vanhemmille suunnatulla kyselyllä toteutettu opinnäytetyö. Niemen opinnäytetyön tarkoituksena oli kyselytutkimuksella selvittää pyhäkouluikäisten lasten vanhempien asenteita ja näkemyksiä seurakunnan pyhäkoulutyöstä ja mahdollisesti laatia tulosten pohjalta Kannuksen seurakunnan pyhäkoulutyölle kehittämissuunnitelma. Mielenkiintoista on, että opinnäytetyön tulosten mukaan pyhäkoulussa ei ole tarvetta kehittämiselle ainakaan sisällöllisesti. Niemen mukaan jatkossa tuleekin pohtia, miksi pyhäkoulu tavoittaa kuitenkin niin vähän lapsia.

4.2 Toteuttamisympäristö

Opinnäytetyön kehittämishankkeen toteuttamisympäristönä toimi Lempäälän kunnassa sijaitseva Sääksjärven seurakuntatalo Satama. Tarkemmin määriteltynä Sataman kerhotilat ja kirkkosali. Lempääläisten on helppo saapua Sääksjärvellä sijaitsevaan Satamaan joko bussilla tai henkilöautolla. Seurakuntatalo Satama on usean vuoden ajan toiminut rakennus, jonka useimmat lempääläläiset tuntevat. Rakennukseen on jokaisen helppo saapua, sillä se on suunniteltu esimerkiksi fyysisesti esteettömäksi. Opinnäytetyön kehittämishankkeena toteutettava Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä oli koontuminen, jossa osallistujat kohtasivat toinen toisensa fyysisesti samassa tilassa ja pääsivät osallistumaan vuorovaikutukselliseen keskusteluun ja kehittämisprosessiin.

4.3 Työelämän yhteistyökumppani

Lempäälän seurakunta on tämän opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppani. Pirkanmaalla sijaitsevassa muuttovoittoisessa Lempäälän kunnassa on paljon lapsiperheitä, joista iso osa kuuluu Lempäälän seurakuntaan. Vuoden 2022 lopussa Lempäälän seurakunnassa oli reilut 17 000 jäsentä, eli noin 70 prosenttia kunnan asukkaista. Vakituksia työntekijöitä seurakunnassa on noin 50. Lapsi- ja

Pyhäkoulutoiminta koskee lapsia ja heidän perheitään. Lapsella tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä alle kouluikäistä sekä alakouluikäistä lasta. Perheellä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä lapsen monimuotoista lähipiiriä, lapselle tärkeimpiä ihmisiä. Varsinaisesti opinnäytetyön kehittämisiltapäivän kohderyhmänä olivat kuitenkin pyhäkoulun kehittämisestä kiinnostuneet, tilaisuuteen osallistuneet aikuiset ja lapset. Kohderyhmän kokoa oli mahdotonta etukäteen tietää, sillä tilaisuuteen oli vapaa pääsy eikä ennakkoilmoittautumista vaadittu.

5 KEHITTÄMISTYÖN PROSESSIN KUVAUSTA

5.1 Kehittämisiltapäivän valmistelu, toteutussuunnitelma ja riskit

Kehittämishankkeena toteutettavan Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän suunnittelu alkoi keväällä 2023, jolloin otin yhteyttä Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijään Regina Tanniin, joka työskentelee Lempäälän seurakunnassa varhaiskasvatuksen ohjaajana sekä Lea Blomqvistiin, joka työskenteli vielä tuolloin Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työalajohtajana. Yhteydenotossa tiedustelin mahdollisuutta toteuttaa visioimani pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä yhteistyössä Lempäälän seurakunnan kanssa. Kysyin, onko heillä tarvetta ja halukkuutta tällaiseen yhteistyöhön. Aiheen ja kehittämishankkeen uskottiin olevan tarpeellinen seurakunnan näkökulmasta. Myöntävän vastauksen myötä alkoi pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän mainonnan, ajankohdan ja sisällön varsinainen suunnittelu.

Kesän jälkeen aktiivinen suunnitteluvaihe alkoi syksyn 2023 alussa, kun sovimme Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannin kanssa kehittämisiltapäivän ajankohdasta, tarkoituksesta ja tavoitteista. Päätimme, miten käytännössä toteutamme kehittämisiltapäivän. Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään haluttiin kutsua sekä aikuisia että lapsia, seurakunnan työntekijöitä ja vapaaehtoisia, pyhäkoulutoiminnassa aiemmin mukana olleita sekä niitä, jotka

eivät ole olleet mukana toiminnassa. Monipuolinen, aiheesta kiinnostunut osallistujajoukko mahdollistaisi erilaisia näkökulmia huomioonottavan keskustelun. Kehittämisisiltapäivästä haluttiin tehdä mainosmainen kutsu Lempäälän seurakunnan sähköiselle ilmoitustaululle ja sosiaalisen median kanaville Facebookiin sekä Instagramiin, jotta mahdollisimman moni aiheesta kiinnostunut osaisi saapua paikalle.

Päätimme yhdessä Tannin kanssa, että laadin lokakuun lopussa kutsun alustavan version, jota Tanni voi muokata tarpeelliseksi kokemallaan tavalla. Näin tehtiin ja marraskuussa kutsu näkyi sähköisellä ilmoitustaululla (LIITE 1.). Tanni muokkasi kutsua vielä edelleen Facebookiin ja Instagramiin sopiviksi ja julkaisi sen näissä sosiaalisen median kanavissa (LIITE 2.). Lisäksi sovittiin, että tilaisuuteen ei tehdä ennakoilmoittautumista, koska sellainen saattaisi turhaan karsia osallistujia. Kehittämisisiltapäivästä haluttiin tehdä mahdollisimman matalan kynnyksen tilaisuus. Jokainen tilaisuuteen saapunut voisi kokea olevansa tärkeä osallistuja, jonka mielipidettä ja näkemystä arvostetaan. Näin tilaisuus mahdollistaisi osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemisen. Nämä arvot on mainittu seurakunnan ”Rohkeasti kiinni Elämässä” strategiassa 2021–2023.

Yleisen kutsun lisäksi pyydettiin useampia henkilöitä mukaan sähköpostitse. Sähköpostitse lähetetyt kutsut laadittiin ja lähetettiin lokakuun lopussa 2023. Sähköpostissa kerrottiin aluksi tilaisuuden tarkoituksesta ja ajankohdasta sekä kutsuttiin vastaanottaja mukaan. Sähköpostitse mukaan pyydettiin kuusi aikuista, yksi nuori ja kaksi lasta. Lisäksi Lempäälän seurakunnan Satama-messuun osallistuneet kaksi pyhäkoulutoiminnasta kiinnostunutta aikuista henkilöä saivat suullisen kutsun Satama-messun papilta lokakuussa 2023. Kutsuttujen lisäksi oma 6-vuotias lapseni osallistuisi kehittämisisiltapäivään. Yhtä lukuun ottamatta sähköpostitse tai suullisesti kutsutut henkilöt olivat minun tai Satama-messun papin tuntemia seurakuntalaisia. Yksi sähköpostitse kutsuttu henkilö, jota en tuntenut, oli Suomen Pyhäkoulun Ystävät ry:n yhteyshenkilö Anita Ahtiainen. Hänet kutsuttiin mukaan kertomaan näkemyksistään siitä, millaisia nykypäivän toimivat pyhäkoulut ovat ja mikä voisi olla sopiva pyhäkoulutoiminnan muoto juuri Lempäälän seurakunnassa.

Erikseen sähköpostitse joitakin henkilöitä kutsumalla haluttiin varmistaa se, että tilaisuuteen saataisiin opinnäytetyön tekijän ja kahden seurakunnan työntekijän lisäksi muitakin osallistujia. Sähköpostitse kutsuttujen henkilöiden määrää rajattiin muutamiiin, jotta yleisen kutsun myötä tilaisuuteen mahdollisesti osallistuvilla olisi myös tilaa. Ajatuksena oli, että tilaisuus olisi melko pieni, noin 10 henkilön tapaaminen. Näin varmistaisimme, että yhteinen keskustelu mahdollistuisi ja jokaisen mielipide tulisi kuulluksi.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän ajankohdaksi sovittiin yhdessä Lempeällä seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannin kanssa marraskuun 25.päivä 2023. Kehittämisiltapäivästä suunniteltiin kolmen tunnin mittainen tilaisuus, joka olisi kello yhdestä iltapäivä neljään. Kolme tuntia on aika, jossa ehditään rauhassa keskustella ja visioida. Toisaalta aika ei ole niin pitkä, että se veisi osallistujien koko lauantapäivää ja vähentäisi osallistujien määrää. Tannin kanssa sovittiin, että seurakunta kustantaisi tilaisuudessa tarvittavat materiaalit, kuten kyniä ja kartonkia. Kehittämisiltapäivän aikana tarjottavat kahvit ja sämpylät seurakunta niin ikään kustantaisi. Minulle opinnäytetyöntekijänä ei koituisi kehittämisiltapäivästä kustannuksia polttoainekuluja lukuun ottamatta. Kehittämisiltapäivän välissä pidettävä kahvi- ja teetauko pienin syötävin vapauttaisi tunnelmaa entisestään tutustumiselle ja avoimelle keskustelulle.

Suomen Pyhäkoulun Ystävät ry:n yhteyshenkilö Anita Ahtiainen ei päässyt kehittämisiltapäivään paikalle, mutta hän jakoi ajatuksiaan nykypäivän pyhäkoulutoimintaan liittyen Teams -tapaamisessamme lauantaiamuna. Hän kertoi, millaiset pyhäkoulut ovat olleet suosittuja ja toimivia. Ahtiainen antoi myös vinkkejä pyhäkoulutoiminnan aloittamiseen liittyen. Hänen mukaansa lasten ja perheiden tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet kannattaa asettaa etusijalle lapsilähtöisyys huomioiden. Hän lisäsi, että kannattaa huomioida vapaaehtoisten ja seurakunnan työntekijöiden mahdollisuudet osallistua ja olla mukana pyhäkoulutoiminnassa. Toiminnan toteutumisen kannalta on olennaista, että ohjaajia on riittävästi. Ahtaisen mukaan pyhäkoulutoiminnan ydintä on yhdessäolo, turvallinen vuorovaikutus ja lasten yksilöllinen huomioiminen. Toimintaan osallistuvien lasten spiritualiteetin tukeminen on tärkeää, mutta myös sosiaalisten taitojen ja kaverisuhteiden tukeminen on erittäin merkityksellistä. On hyvä huomioida, että

pyhäkoulutoiminnalla voidaan tukea lapsiperheiden hyvinvointia. Lasten osallisuudessa pyhäkoulutoimintaan tarjoutuu vanhemmille mahdollisuus hengähdyshetkeen yksin tai muiden aikuisten seurassa.

Ahtiainen kertoi, että kirjepyhäkoulu on tällä hetkellä Suomen evankelisluterilaisen kirkon yleisin pyhäkoulun muoto. Myös erityisesti seurakuntien sisällä toimivien messuyhteisöjen parissa pyhäkoulutoiminta on yleistä ja suosittua. Lisäksi luontopyhäkoulut ja erilaiset rastiradat ovat olleet suosittuja. Ahtiaisen mukaan pyhäkoulun sisältö on usein varsin perinteinen. Lasten virret ja hengelliset laulut, rukous ja Raamatun kertomukset muodostavat pyhäkoulun rungon, mutta niiden ympärille rakentuu paljon muutakin toimintaa. Ahtiainen painotti, että kannattaa lähteä liikkeelle tarpeesta ja resursseista riittävän pienin askelin. Hän rohkaisi pyhäkoulutoiminnan järjestämiseen kuitenkin muistuttaen, että toiminnan toteuttaminen ja lasten innostaminen siihen vaatii ohjaajilta sinnikkyyttä.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään liittyi riski, että paikalle saapuisi hyvin harvalukuinen osallistujajoukko. Pienellä porukalla keskusteleminen onnistuisi, mutta näkökulmat voisivat jäädä suppeiksi. Pienryhmiin jakautuminen ei onnistuisi, jos paikalla olisi yhteensä yhden pienryhmän verran osallistujia, jos sitäkään. Toisaalta sähköpostitse kutsutuista muutamat olivat ilmoittaneet jo etukäteen osallistuvansa kehittämisiltapäivään, joten oletettavaa oli, että paikalle saapuisi juuri sopivasti osallistujia. Varauduin siihen, että emme jakaudu pienryhmiin, mikäli osallistujia on erittäin vähän. Toisena riskinä oli, että tilaisuuden ilmapiiri ei olisi riittävän avoin ja turvallinen yhteiselle keskustelulle. Oli mahdollista, että keskustelua ei juuri syntyisi tai se jäisi hyvin lyhyeksi. Joku voisi olla paljon äänessä toisen jäädessä hiljaiseksi taustahahmoksi. Pienellä porukalla kokoonnuttaessa olisi tärkeää, että jokainen uskaltautuisi keskusteluun.

5.2 Kehittämisiltapäivän toteutus

Kehittämisiltapäivän sisällön aktiivinen suunnittelu toteutettiin marraskuun 2023 alussa. Kehittämisiltapäivä toteutettiin pääpiirteissään suunnitelman mukaisesti. Kehittämisiltapäivään osallistui opinnäytetyöntekijän sekä kahden Lempäälän seurakunnan työntekijän lisäksi viisi aikuista ja kaksi lasta (5- ja 6-vuotiaat). Yksi

osallistujista oli paikalla vain osan aikaa, sillä hänen tuli lähteä muun menon vuoksi kesken tilaisuuden pois. Suunnitelman mukaan kehittämisiltapäivä aloitettiin kello 13, jolloin toivotin osallistujat tervetulleiksi, esittelin tilaisuuden aiheen lyhyesti sekä kerroin opinnäytetyöstäni. Esittelin samassa yhteydessä myös itseni. Jatkoin pyytämällä jokaista osallistujaa esittelemään itsensä lyhyesti ja kertomalla jokin pieni positiivinen muisto joko omasta pyhäkoulustaan lapsuudessa tai ohjaamastaan pyhäkoulusta myöhemmällä iällä. Jos ei ollut osallistunut pyhäkouluun lapsena tai myöhemmin ohjaajana tai ei halunnut kertoa tällaista muistoa, ei tarvinnut vastata tähän kysymykseen.

Jatkoin kehittämisiltapäivää kertomalla Teams-tapaamisestani Anita Ahtiaisen kanssa ja jakamalla osallistujille Anitan ajatuksia pyhäkoulutoiminnasta. Seuraavaksi Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tanni kertoi seurakunnan resursseista pyhäkoulutoimintaan liittyen. Hän kuvasi, millä tavoin pyhäkoulutoimintaa voidaan järjestää seurakunnan toimesta ja millä ehdoin. Tämän mukaan pyhäkoulutoimintaan tarvitaan mukaan vapaaehtoisia. Seurakunnan budjetista ei ole varattu erikseen rahaa pyhäkoulutoimintaan, mutta toiminnassa voisi käyttää lapsi- ja perhetoiminnan materiaaleja, kuten askartelutarvikkeita, leluja, kirjoja ja cd-soittimia. Vapaaehtoiset pyhäkoulun ohjaajat voisivat aina tarvittaessa kysyä neuvoja ja ideoita seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijöiltä. Oli tärkeää, että pyhäkoulutoiminnan niin sanotut reunaehdot ovat suurin piirtein selvillä ennen yhteistä keskustelua toiminnan kehittämisestä ja toteuttamisesta.

Iltapäivä jatkui noin kello 13.45 yhteisellä keskustelulla. Keskustelun virittämiseksi ja tueksi olin miettinyt muutaman apukysymyksen pyhäkoulutoimintaan liittyen. Apukysymyksiä olivat: Tarvitaanko Lempäälän seurakunnassa mielestäsi pyhäkoulutoimintaa ja miksi? Mikä pyhäkoulutoiminnassa on mielestäsi tärkeää? Kerro ainakin kolme asiaa. Millainen ei ole hyvää tai toimivaa pyhäkoulutoimintaa? Kerro myönteisistä pyhäkoulukokemuksistasi (osallistujana tai ohjaajana), mikäli sinulla on sellaisia. Millainen pyhäkoulutoiminta olisi sinusta Lempäälän seurakunnassa sopivaa? Keskustelun aluksi kaksi spontaanisti valikoitunutta osallistujaa sopivat kirjaavansa paperille keskustelussa yhteisesti esiin tulleita ajatuksia pyhäkoulutoiminnasta. Näin keskustelua dokumentointiin jo

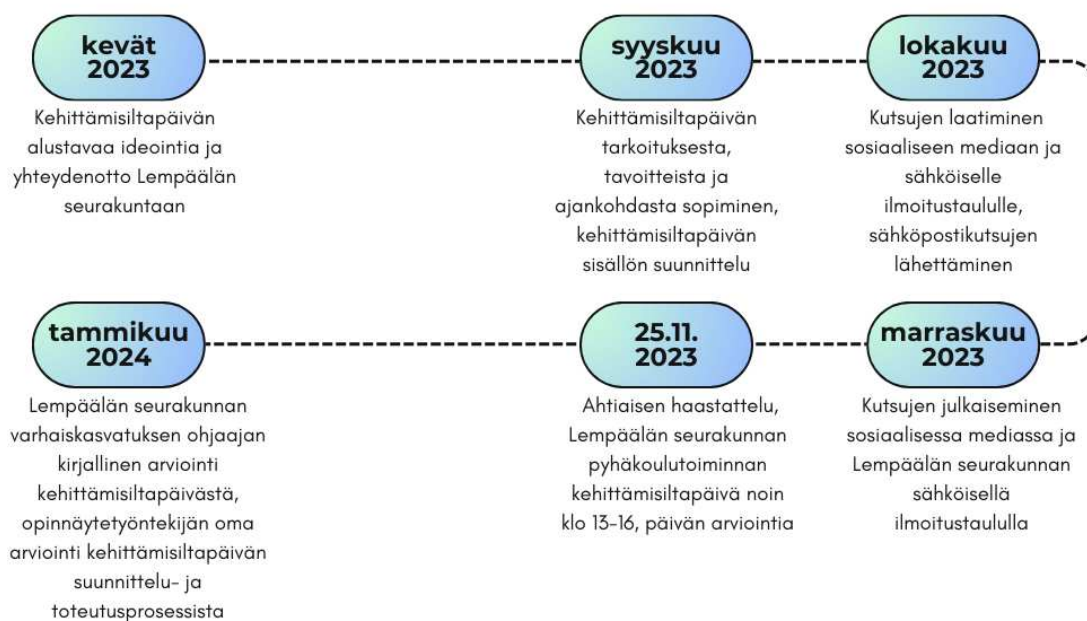
keskustelun alkuvaiheesta lähtien. Apukysymykset olivat avuksi keskustelussa, vaikka niitä ei ollut välttämätöntä käyttää.

Tilaisuudessa oli tärkeää antaa aikaa ja tilaa osallistujien keskustelulle niin, ettei sitä rajoitettu tai ohjailtu liikaa. Opinnäytetyöntekijänä esitin tarkentavia kysymyksiä osallistujien puheenvuoroihin liittyen sekä huolehdin iltapäivän aikataulusta, mutta en muuten osallistunut keskusteluun. Oli tärkeää, että osoitin kiinnostusta osallistujien keskustelua kohtaan ilmein ja elein, olemalla aidosti läsnä. Näin pyrin kannustamaan osallistujia yhteiseen keskusteluun. Oli haastavaa toimia keskustelussa täysin neutraalisti tuomatta omia kokemuksia tai ajatuksia esiin. Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta oli kuitenkin tärkeää, etten osallistunut keskusteluun ottamalla kantaa keskusteltaviin aiheisiin.

Ennen kahvitaukoa lapsilta kysyttiin erikseen muutamalla kysymyksellä kokemuksia ja ajatuksia pyhäkouluun liittyen. Heidän vastauksistaan kävi ilmi, että he molemmat olivat olleet joskus pyhäkoulussa. Heillä oli pyhäkoulusta positiivisia muistoja. He kertoivat, että pyhäkoulussa oli ollut kivaa, mutta he eivät tarkentaneet, mikä pyhäkoulussa oli erityisesti ollut kivaa. Molemmat kertoivat, että leikkiminen, uusien kavereiden saaminen ja askarteleminen voisi olla pyhäkoulussa mukavaa. Lapset eivät olleet innokkaita keskustelemaan aiheesta enempää.

Noin kello 14.20 pidettiin kahvi- ja teetauko. Seurakunta huolehti kahvit tarjolle. Kahvitauon jälkeen noin kello 14.45 jatkettiin keskustelua ja koottiin aluksi kirjatusta ajatuksista tiivistetysti olennaisimpia yhdessä keskustellen ylös. Minä tein tämän mind map -tyylisesti paperille. Kävin vielä läpi kirjaamani asiat ja kysyin, olisiko jollakin vielä jotain muutettavaa tai lisättävää. Osallistujat saivat selventää ja kommentoida kirjattuja asioita niin halutessaan. Noin kello 15.15 mietimme vielä yhdessä keskustellen, miten tästä eteenpäin jatketaan. Kirjasin ylös osallistujien mielipiteitä siitä, miten pyhäkoulutoimintaan liittyen edetään. Lopuksi noin kello 15.30 pyysin osallistujia antamaan kirjallista palautetta muutaman apukysymyksen avulla. Jokainen osallistuja antoi kirjallista palautetta. Nämä palautteet on kirjattu myöhemmin kohtaan ”5.4 Kehittämisiltapäivän arviointi ja dokumentointi”. Tiedustelin vielä osallistujien kiinnostusta mahdollisen pyhäkoulun ohjaukseen, kiitin osallistujia ja päätin tilaisuuden.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän suunnittelu ja toteutus

KUVA 2. Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän suunnittelun ja toteutuksen aikataulu.

5.3 Kehittämisiltapäivässä käytetty menetelmä

Oli tärkeää, että tulevaisuuden mahdollista pyhäkoulutoimintaa olisi järjestämässäni kehittämisiltapäivässä suunnittelemassa alusta saakka sekä seurakunnan työntekijöitä että ihmisiä, joita aihe kiinnosti. Eli heitä, jotka halusivat osallistumisellaan vaikuttaa toiminnan kehittämiseen. Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuus oli otettava huomioon jo toiminnan suunnittelun alkumetreiltä lähtien. Toimintaan osallistuvat sitoutuvat siihen paremmin, kun heillä on ollut mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, eli prosessin kaikkiin vaiheisiin.

Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivässä käytettiin soveltaen yhteiskehittämisen menetelmää työpajatyypillisesti (workshop). Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että tilaisuuden aiheista keskusteltiin alustukseni pohjalta. Osallistujat saivat jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan

pyhäkoulutoiminnasta ja pohtia yhdessä, millaista tulevaisuuden pyhäkoulutoimintaa Lempäälän seurakunnassa voisi tulevaisuudessa olla. Kehittämispäivän osallistujamäärän ollessa melko pieni päädyin siihen, että keskustellaan yhdessä jakautumatta pienempiin ryhmiin. Koska osallistujia oli vähän, jokainen sai yhteisessä keskustelussa halutessaan puheenvuoron ja mahdollisuuden osallistua keskusteluun. Kehittämispäivän aikana ajatuksia koottiin yhteen kirjallisesti paperille, jolloin jokaisen ajatukset tulivat huomioiduksi. Annoin nämä kirjalliset yhteenvedot seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannille jatkoa varten.

5.4 Kehittämispäivän arviointi ja dokumentointi

Pyhäkoulutoiminnan kehittämispäivän arviointi tapahtui aluksi tilaisuuden jälkeen lyhyesti ja suullisesti yhdessä minun eli opinnäytetyöntekijän sekä kahden Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työntekijän kesken. Lapsi- ja perhetoiminnan työntekijät antoivat tilaisuudesta positiivista palautetta ja olivat kehittämispäivään tyytyväisiä. Suunnitelman mukaan oli tarkoitus, että olimme kehittämispäivässä mukana olleen Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannin kanssa tavanneet ja arvioineet yhdessä pyhäkoulutoiminnan kehittämispäivää joulukuussa 2023. Aikataulullisten syiden takia yhteistä aikaa arviointiin ei saatu järjestymään, joten Tanni arvioi kehittämispäivää kirjallisesti sähköpostitse tammikuussa 2024.

Toivoin, että arvioinnissa otettaisiin huomioon se, mahdollistuiiko ja toteutuiko kehittämispäivässä ennakkoon suunniteltu ajatusten ja mielipiteiden vaihto, sekä tulevan suunnittelu yhdessä keskustellen. Olisi tärkeää pohtia, muodostuiko kehittämispäivän myötä näkemys siitä, millaista pyhäkoulutoimintaa olisi mielekästä ja sopivaa kokeilla Lempäälän seurakunnassa. Esitin Tannille sähköpostitse seuraavia kysymyksiä pyhäkoulutoiminnan kehittämispäivään liittyen. Kuinka ajankohtainen, tarpeellinen ja hyödyllinen pyhäkoulutoiminnan kehittämispäivä mielestäsi oli? Miten yhteistyö kanssani sujui? Miten tilaisuuden markkinointi ja mainonta mielestäsi sujui, tavoittiko se mahdollisimman monia? Miten mielestäsi esiinnyin? Oliko tilaisuus valmisteltu riittävän hyvin ja toteutuiko sille asetetut tavoitteet?

Tanni antoi kehittämisiltapäivästä positiivista palautetta. Tanni kirjoittaa koke-neensa, että kehittämisiltapäivä oli hyvä ja osoitti heille (seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan tiimille), että kiinnostusta pyhäkoulutoimintaan on ja innostusta pyhäkoulun ohjaamiseen löytyy. Hän arvioi, että kehittämisiltapäivässä käytiin arvokasta ja hyödyllistä keskustelua. Monenlaisia näkökulmia nostettiin esiin. Pyhäkoulutoiminnan ajankohtaisuus saadaan Tannin mukaan selville kunnolla vasta sitten, kun on selvitetty (esimerkiksi kyselytutkimuksella) tarve kyseiselle toiminnalle ja se, olisiko siihen osallistujia. Tannin mukaan yhteistyö sujui kansani ihan jouhevasti, vaikka näkemykset pyhäkoulusta tässä ajassa saattavat olla hieman erilaiset. Tämä ei hänen mukaansa haitannut kuitenkaan yhteistyötä.

Tanni arvioi, että markkinointia olisi voinut olla enemmänkin ja ihmisten kutsuminen jäi pääosin minun vastuulleni. Kehittämisiltapäivään saapui lähinnä niitä toiminnasta kiinnostuneita henkilöitä, jotka ovat mahdollisesti valmiita myös pyhäkoulun ohjaamiseen. Tanni olisi kaivannut paikalle enemmän mahdollisia tulevia palvelun käyttäjiä eli lapsiperheitä. Hän kokee tärkeäksi, että kaikessa suunnittelussa kuullaan myös heitä, jotka eivät ole tällä hetkellä vahvasti mukana seurakunnan toiminnassa. Tanni toi esiin, että lapsia olisi voinut olla paikalla enemmän ja heitä olisi voinut haastatella ihan erikseenkin.

Tanni antoi positiivista palautetta vuorovaikutustaidoistani kehittämisiltapäivässä. Tannin mukaan esiintymiseni sekä yhteisen keskustelun ylläpito oli luontevaa ja luottamuksen ilmapiiriä tukevaa. Hänen mielestään oli oikein hyvä juttu, että kaikki osallistujat rohkenivat tuoda esiin omia näkemyksiään. Sain kannustavaa palautetta selkeäsanaisuudesta, positiivisuudesta sekä siitä, että pysyin asiassa, kun kerroin jostain aiheesta. Minua on kuulema miellyttävä kuunnella. Tanni huomioi, että olin kehittämisiltapäivää valmistellessani ottanut selvää erilaisista ajankohtaisista tavoista järjestää pyhäkoulu. Tämä antoi hänen mielestään ”vapaat kädet” pohtia, mitä kaikkea pyhäkoulu voisi olla. Tanni arvioi, että pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän suunnittelu ja toteutus oli kaiken kaikkiaan minun kannaltani onnistunut.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän loppuksi pyysin osallistujilta (pl. Lempäälän seurakunnan työntekijät) kirjallista palautetta tilaisuudesta. Osallistujia

pyydettiin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin. Vastasiko päivä odotuksia? Mitä olisit toivonut enemmän/vähemmän? Tulitko kuulluksi ja nähdyksi? Koitko voitasi ilmaista mielipiteesi ja ajatuksesi? Koitko yhteisöllisyyttä ja/tai osallisuutta? Kannattiko tulla? Osallistujat antoivat pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivästä positiivista palautetta ja olivat päivään tyytyväisiä. He kokivat yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, sekä mahdollisuuden tulla kuulluksi tärkeään asiaan liittyen. Alla esitetynä osallistujien antamat kirjalliset palautteet.

”Tärkeä päivä! Vastasi odotuksia. Kannatti tulla. Ehdottomasti. Sai ilmaista vapaasti mielipiteensä. Hienoa, että saatiin konkreettisia suunnitelmia aikaiseksi. Odotan innolla tulevaa.”

”Tapahtuma vastasi odotuksia. Osallistujat jakoivat eriäviäkin mielipiteitään mielestäni avoimesti ja hyvässä hengessä. Koin yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja koin tulleen kuulluksi ja vaikuttaneeni. Kannatti tulla. Toivottavasti toiveet pyhäkoulun järjestämiseksi Lempäälässä toteutuvat. Kiitos.”

”Struktuuri oli selkeä ja aikataulutus sopiva virkistävä tauko ja tauotus huomioiden. Käsiteltävän asian laajuus huomioiden, sen käsittelyn olisi voinut jakaa hieman pienempiin osiin ja käyttää jotain osallistavaa metodia, esim ”gallery walk”.”

”Oli yhteisöllinen ja kiva tapaaminen. Hyvin alustettu ja vedetty. Sopivan kokoinen ryhmä ja kaikki saivat aikaa ja suunvuoroa. Tärkeä asia ja tsemppiä & ennen kaikkea siunausta asian täytäntöönpanoon!”

Opinnäytetyöntekijänä arvioin kehittämisiltapäivän kokonaisuutena onnistuneeksi. Koska minulla ei ole juurikaan kokemusta vastaavanlaisten tilaisuuksien järjestämisestä, olin kehittämisiltapäivää suunnitellessani uuden äärellä. Oma motivaationi ja kiinnostukseni pyhäkoulutoiminnan kehittämiseksi auttoi minua kehittämisiltapäivän suunnittelussa. Olen Tannin kanssa samaa mieltä siitä, että markkinointia olisi voinut olla enemmän ja se olisi voitu aloittaa jo aiemmin. Kehittämisiltapäivään osallistui pääosin niitä henkilöitä, joita olin sähköpostitse tilaisuuteen kutsunut. Yksi osallistujista oli saapunut paikalle ilman henkilökohtaista kutsua. Valitettavasti sähköpostini ei ollut tavoittanut Suomen Pyhäkoulun Ystävät ry:n yhteyshenkilö Anita Ahtiaista riittävän ajoissa, eikä hän siten ollut voinut varautua tulemaan paikan päälle kehittämisiltapäivään. Olen kuitenkin tyytyväinen, että pidimme Ahtiaisen kanssa Teams-tapaamisen, jossa keskustelimme pyhäkoulutoimintaan liittyvistä asioista. Oli tärkeää saada asiantuntijan näkemys pyhäkouluun liittyen. Sain esiteltyä Ahtiaisen näkemyksiä kehittämisiltapäivässä selkeästi ja kattavasti.

Tannin tavoin minäkin olisin kaivannut kehittämisiltapäivään enemmän mahdollisia pyhäkouluun osallistuvia lapsia ja heidän vanhempiaan. Odotin, että kehittämisiltapäivään olisi tullut enemmän osallistujia, vaikka keskustelut onnistuivat hyvin toteutuneellakin osallistujamäärällä. Ehkä aktiivinen osallistuminen seurakunnan toiminnan kehittämiseen on osalle seurakuntalaisista vielä vieras ajatus. Osallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että seurakuntalaisille annetaan kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa. Voi olla, että toiminnan suunnitteluun osallistumisen pelätään velvoittavan myös toimintaan sitoutumiseen, kuten pyhäkoulun ohjaamiseen.

Lasten näkemyksiä olisi voinut kuulla paremmin ja enemmän, sillä toteutuneessa pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivässä lasten mielipide jäi hyvin ohuelti kartoitetuksi. On kuitenkin tärkeää huomioida, että teen opinnäytetyötä yksin, jolloin työn rajaaminen on tärkeää. Rajasin työmäärääni sillä, että en suunnitellut järjestäväni lapsille omaa tilaisuutta. Mikäli tämä opinnäytetyö olisi ollut pari- tai ryhmätö, olisi ollut kiinnostavaa kuulla enemmän lasten mielipiteitä. Tämän olisi voinut toteuttaa erillisellä, lapsille suunnatulla tilaisuudella.

Suunnittelin päivän rakenteen itsenäisesti ja koin sen onnistuneeksi. Osasin esitellä päivässä käsiteltävät aiheet ja itseni luonnollisesti. Johdatin osallistujat vaiheesta seuraavaan jouhevasti aikataulussa pysymisestä huolehtien. Kehittämisiltapäivään suunniteltu kahvi- ja teetauko oli tärkeä. Siinä osallistujat saivat keskustella vapaasti ja tutustua hieman toisiinsa. Tauko lisäsi vapautunutta keskusteluilmapiiriä. Valmistautumiseni kehittämisiltapäivään oli onnistunut ja edesauttoi luonnollista esiintymistäni sekä tilaisuuden ohjaamista.

Dokumentointi olisi voinut olla mielestäni paremmin suunniteltu ja toteutettu. Tilaisuudessa yhteisiä ajatuksia ja näkemyksiä kirjattiin kahden osallistujan toimesta paperille. Keskustelujen nauhoitus olisi varmistanut sen, että kaikki puheenvuorot olisivat tulleet varmasti huomioiduiksi. Nauhoituksen perusteella olisin voinut varmistaa ja todentaa jälkikäteen, että en ohjannut keskustelua tai osallistunut keskusteluun. Keskustelujen nauhoitus olisi vahvistanut koko opinnäytetyön luotettavuutta. Toisaalta se olisi voinut vaikuttaa osallistujien halukkuuteen tuoda erilaisia näkökulmia esille.

Kehittämisiltapäivässä esiin tulleita ajatuksia, näkemyksiä ja visioita koottiin yhteisesti ja tiivistetysti kirjallisesti papereille. En liittänyt valokuvaa näistä dokumentoinneista opinnäytetyöhöni, jotta osallistujia ei olisi tunnistettavissa käsialan perusteella. Liitteenä oleva yhteinen suunnitelma Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnasta on minun kirjoittamani (LIITE 3.). Annoin kaikki kirjalliset dokumentoinnit tilaisuuden jälkeen Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannille. Dokumentointia voidaan hyödyntää suunniteltaessa ja toteutettaessa tulevaisuuden pyhäkoulutoimintaa Lempäälän seurakunnassa.

Dokumentoitujen yhteenvetojen mukaan tarvetta pyhäkoulutoiminnalle voisi olla. Vaikka pyhäkoulujen suosio on yleisesti laskussa, lapsilla ja nuorilla on kiinnostusta hengellisiin asioihin. Kehittämisiltapäivään osallistuneiden mukaan pyhäkoulutoiminnassa on tärkeää lasten elämänskysymysten sekä ominaisten toimintatapojen huomiointi. Pyhäkoulutoiminnassa käsiteltäviin aiheisiin voisi tutustua esimerkiksi leikin, piirtämisen ja pelaamisen kautta. Olennaista mahdollisessa pyhäkoulutoiminnassa ajateltiin olevan ikätason huomiointi, lasten omien ajatusten kuuleminen sekä toistettavissa oleva ja selkeä struktuuri.

Kehittämisiltapäivässä pohdittiin, että pyhäkoulutoiminta voisi sisältää sekä toiminnallisuutta että hiljentymistä. Kokoontumisen aluksi lasten olisi hyvä päästä purkamaan energiaa jonkin aktiviteetin kautta, minkä jälkeen olisi rauhoittumisen ja hiljentymisen aika. Keskustelua käytiin myös siitä, että usein kavereiden mukanaolo houkuttaa lapsia mukaan toimintaan. Pyhäkoulutoiminnassa harjoiteltaisiin luontaisesti myös tärkeitä vuorovaikutus- ja kaveritaitoja. Uuden lapsen osallistuminen herätti niin ikään keskustelua. Voisiko uusi lapsi päästä mukaan porukkaan paremmin, mikäli hänellä olisi aluksi vanhempi tukenaan ja kaikilla osallistujilla olisi esimerkiksi nimilaput. Pyhäkoulutoiminnassa yksilöllisten erojen huomiointi niin aikuisten kuin lasten välillä koettiin tärkeäksi asiaksi.

Osallistujat pohtivat mahdollisen pyhäkoulutoiminnan aikaa, paikkaa ja nimeä. Perinteisesti pyhäkoulut ovat toimineet messun yhteydessä saarnan aikana. Usein tämä rajoittaa pyhäkoulutoimintaan osallistuvat lapset vain niihin, joiden vanhempi/vanhemmat osallistuvat messuun. Pohdittiin, voisiko pyhäkoulutoimintaa järjestää sellaisena ajankohtana, että siihen voisivat osallistua kaikki

toiminnasta kiinnostuneet lapset eikä se olisi vain saarnan ajaksi järjestettyä lapsille suunnattua ohjelmaa. Yhdenvertaisuuden kannalta olisi tärkeää, että toimintaan olisivat tasapuolisesti tervetulleita kaikki tietyn ikäryhmän lapset huolimatta siitä, osallistuuko lapsen vanhempi/vanhemmat seurakunnan toimintaan, kuten messuun vai ei. Seurakuntatalo Sataman ajateltiin olevan sopiva paikka pyhäkoulutoiminnalle sen hyvän sijainnin ja valmiiksi lapsille sopivien tilojen vuoksi.

Keskustelussa päädyttiin siihen, että pyhäkoulutoimintaa voisi kokeilla järjestää joka toinen sunnuntai-ilta kello kuudelta. Pyhäkoulu voisi olla noin tunnin mittainen. Samaan aikaan seurakunnan aikuistyö voisi järjestää Sataman muissa tiloissa tai lähialueilla aikuisille suunnattua toimintaa. Toisaalta lasten osallistuksessa pyhäkouluun vanhempi tai vanhemmat saisivat viikonlopun päätteeksi hetken omaa aikaa. Tämä voisi olla tärkeää joidenkin vanhempien jaksamisen kannalta. Lisäksi keskusteltiin siitä, että pyhäkoulutoiminta olisi hyvä rajata tietyn ikäisille, jotta se palvelisi ikätason mukaisesti siihen osallistuvia. Alustavasti sovittiin, että pyhäkoulutoimintaa järjestettäisiin 5–8-vuotialle. Valintaa perusteltiin sillä, että Lempäälän seurakunnassa etenkin esikouluikäisille on tarjolla verrattain vähän toimintaa. He eivät ole varsinaisesti enää päiväkerhoiässä, mutta eivät vielä varhaisnuorisotyön kohderyhmääkään. Kehittämisisiltapäivän keskustelujen perusteella olisi tärkeää, että pyhäkoulussa käytettäisiin melko valmista materiaalia, jota voi löytää esimerkiksi lastenkirkon internet-sivuilta.

Seurakunnalla ei ole tarjota pyhäkoulutoimintaan työntekijää, vaikka seurakunnan tiloja ja lapsi- ja perhetoiminnan tarvikkeita saisi toki käyttää. Pyhäkoulutoimintaan tarvittaisiin siis vapaaehtoisia, toimintaan sitoutuneita aikuisia. Hedelmällistä keskustelua herätti ajatus siitä, että seurakunnan isostoiminnan kautta voitaisiin saada apuohjaajia mukaan pyhäkoulutoimintaan. Isokset saisivat pyhäkoulutoimintaan osallistumisesta tärkeää kokemusta sekä todistuksen. Ehdotettiin myös, että ohjaamisesta voisi saada pientä rahallista korvausta. Kehittämisisiltapäivässä sovittiin, että mukana olleet seurakunnan kaksi työntekijää kyselevät nuoria mukaan toimintaan, mikäli pyhäkoulutoimintaa päädytään toteuttamaan. Lisäksi myös pienten lasten vanhempia sekä eläkeläisiä voisi kutsua mukaan ohjaamaan pyhäkoulu. Pohdittiin, että myös pyhäkoulun nimeä voitaisiin mahdollisesti nykyaikaistaa pienin muutoksin. Lempäälän seurakunnan

pyhäkoulutoiminta voisi toimia nimellä pyhis tai Sataman pyhis. Kehittämisisiltapäivässä keskusteltiin, että jatkossa voitaisiin tehdä lapsille ja perheille suunnattu kysely, jolla kartoitettaisiin seurakuntalaisten toiveita ja odotuksia pyhäkoulutoimintaan liittyen.

6 OPINNÄYTETYÖN EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

6.1 Eettisyys

Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11). Tässä opinnäytetyössä on kiinnitetty erityistä huomiota luotettavuuteen ja rehellisyyteen aiheiden ja kehittämissuorituksen kuvauksessa. Opinnäytetyöntekijänä olen sitoutunut kantamaan eettisen vastuuni, mikä tarkoittaa kehittämissuoritukseen liittyen esimerkiksi sitä, että jokainen tilaisuuteen osallistunut oli paikalla vapaaehtoisesti. Jokainen sai osallistua keskusteluun parhaaksi katsomallaan tavalla, eikä ketään yksittäistä ihmistä velvoitettu kertomaan ajatuksiaan ja näkemyksiään. Jokaista osallistujaa ja hänen mielipiteitään arvostettiin. Tämä osoitettiin sillä, että jokaisella osallistujalla oli tilaa ja aikaa oman näkemyksensä esittämiseen.

Kehittämissuorituksen aluksi kaikille osallistujille kerrottiin, että keskustelujen yksityiskohtaiset asiat on hyvä pitää tämän yhdessä kokoontuvan joukon omana tietona. Mitään yhteisesti jaettuja ajatuksia tai näkemyksiä ei dokumentoitu kenenkään tietyn ihmisen nimiin. Kenenkään kehittämissuoritukseen osallistuneen nimeä tai muuta yksityiskohtaista tietoa ei ole julkaistu tai jaettu eteenpäin ilman hänen suostumustaan. Kehittämissuorituksen päätteeksi kysyttiin pyhäkoulutoiminnan ohjaamisesta mahdollisesti kiinnostuneita henkilöitä jättämään yhteystietonsa (nimi ja puhelinnumero) mahdollisia tulevia yhteydenottoja varten. Nämä yhteystiedot eivät tule julkisesti mihinkään saataville vaan ovat Lempäälän

seurankunnan lapsi- ja perhetoiminnan varhaiskasvatuksen ohjaajan (vs. lapsi- ja perhetoiminnan työalajohtaja), vastaavan lastenohjaajan sekä minun tiedosani.

Opinnäytetyön avoimuudesta huolehdittiin kertomalla kehittämisiltapäivän alussa tilaisuuden tarkoitus ja sisällön rakenne. Osallistujille kerrottiin myös, miten kehittämisiltapäivän tuloksia eli yhdessä pohdittuja koonteja pyhäkoulutoimintaan liittyen tullaan käyttämään ja hyödyntämään jatkossa. Oli hyvä ottaa huomioon, että kehittämisiltapäivään osallistuneille voi tulla tilaisuuden jälkeen tarve keskustella käsitellyistä aiheista tai mieltä askarruttamaan jääneistä asioista vielä lisää. Osallistujille tarjottiin mahdollisuutta palata asiaan ottamalla yhteyttä Lempäälän seurakunnan työntekijöihin, jotka osallistuivat kehittämisiltapäivään, tai minuun opinnäytetyöntekijänä.

6.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikutti se, kuinka avoimesti ja rehellisesti osallistujat rohkenivat osallistua yhteiseen keskusteluun. Luotettavuuden kannalta merkittävää oli myös se, osallistuiko jokainen keskusteluun. Jos vain pieni osa osallistujista olisi kertonut ajatuksistaan, olisi lopputuloksesta tullut heidän mielipiteidensä näköinen – ei yhteinen. Opinnäytetyöntekijänä tärkeä roolini kehittämisiltapäivässä oli kannustaa yhteiseen ja avoimeen keskusteluun sekä rajata puheenvuoroja, mikäli ne venyivät liian pitkiksi.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän loppuksi osallistujia pyydettiin antamaan kirjallista palautetta tilaisuudesta. Palautteen luotettavuuteen liittyen oli otettava huomioon, että palautteen pyytäjä eli minä olin paikalla palautteita kirjattaessa ja palautteen antavia osallistujia oli paikalla suhteellisen vähän. Näin ollen oli mahdollista, että tulisin tunnistamaan palautteen antajan palautteen perusteella. Rohkaisin osallistujia antamaan rehellistä palautetta ja muistutin, että kaikki palaute on hyödyksi opinnäytetyön kannalta. Lempäälän seurakunnan työntekijöitä ja kesken tilaisuuden poistunutta osallistujaa lukuun ottamatta kaikki osallistujat antoivat kirjallista palautetta tilaisuuden loppuksi. Osa antoi palautetta myös suullisesti ennen kirjallisen palautteen antamista. Suullista palautetta ei dokumentoitu,

sillä oli oletettavaa, että sama palaute annettaisiin myös kirjallisessa palautteessa.

Koko opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa myös minun oma henkilökohtainen asemani Lempäälän seurakunnan jäsenenä. Kolmen pyhäkoulutoimintaan osallistuneen lapsen äitinä ja pyhäkoulua itsekin ohjanneena vapaaehtoisena minulla on vahva näkemys ja visio pyhäkoulutoiminnasta. Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta oli tärkeää, etten osallistunut yhteiseen keskusteluun tuomalla omia näkemyksiäni ja visioitani esiin. Esitin kuitenkin aiheeseen johdattelevia ja toivottavasti keskusteluun rohkaisevia kysymyksiä ja ajatuksia. Kysyin välillä tarkentavia kysymyksiä osallistujien puheenvuoroihin liittyen, jotta asia tulisi mahdollisimman oikein ymmärretyksi. Näin keskustelujen dokumentointi vastaisi mahdollisimman hyvin osallistujien esittämiä ajatuksia ja olisi luotettavaa.

7 POHDINTA

Mitä nuorempia suomalaisia ikäluokkia tarkastellaan, sitä etäämpänä he vaikuttavat olevan kirkosta ja kristillisestä arvomaailmasta ja sitä vaikeampi seurakunnan on heitä tavoittaa. (Kirkkohallitus, 2016, s. 17.) Näin ollen yhä harvempi lapsi saa kotoaan eväitä kristilliseen kasvuun tai tukea spiritualiteetilleen. Seurakunnilla on kasvava vastuu kristillisen kasvatuksen ja opetuksen huolehtimisesta. Pyhäkoulutoiminnan tehtävä lasten kristillisen kasvun tukemiseksi ei ole vanhentunut, sillä lasten eksistentiaaliset kysymykset eivät ole kadonneet mihinkään. He tarvitsevat yhä aikaa ja turvallisen paikan hengellisten asioiden pohtimiseen, kyseenalaistamiseen, oivaltamiseen ja oppimiseen yhdessä muiden lasten kanssa.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää Lempäälän seurakunnan pyhäkoulu-toimintaa järjestämällä kaikille avoin pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä. Hyvässä yhteistyössä Lempäälän seurakunnan varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannin kanssa sovimme pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän aikataulusta,

mainonnasta, tavoitteista, sisällöstä sekä arvioinnista. Lempäälän seurakunnalta ja varhaiskasvatuksen ohjaaja Regina Tannilta saatu tuki pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivän järjestämiseksi oli merkittävä. Yhteistyö työelämän yhteistyökumppanin kanssa oli joustavaa ja sujuvaa.

Marraskuussa 2023 järjestetty pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivä oli kokonaisuudessaan onnistunut. Tilaisuudessa keskusteltiin yhteisesti ajatuksista pyhäkoulutoimintaan liittyen sekä visioitiin Lempäälän seurakuntaan sopivaa pyhäkoulutoimintaa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota Lempäälän seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan tiimille arvokasta tietoa lempääläläisten ajatuksista ja käsityksistä pyhäkoulutoiminnan kehittämiseksi. Vaikka osallistujia oli suhteellisen vähän, jokainen tilaisuuteen osallistunut toi mielipiteitään ja näkemyksiään avoimesti ja rohkeasti esille yhteisessä keskustelussa. Näin ollen opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite toteutuivat.

Pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään osallistuneiden keskusteluista mieleeni jäi erityisesti se, että toiminnan tulee olla lasten näköistä. Uskon tämän tarkoittavan sitä, että lapset ovat toiminnan keskiössä. Heidän osallisuutensa, tarpeensa ja ominainen tapansa toimia tulee ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa. Kavereiden läsnäolo ja toiminnallisuus tuntui olevan osallistujien mielestä tärkeää toiminnan toteutuksessa. Lasten spiritualiteetin tukeminen nousi kehittämisiltapäivän keskusteluissa esiin siinä, että lasten elämänskysymysten huomiointiin ajateltiin olevan tärkeä osa pyhäkoulutoimintaa.

Toimintakulttuurin uudistaminen missä tahansa mittavassa ja perinteikkäässä organisaatiossa saattaa tuntua mahdottomalta, vaikka sitä se ei kuitenkaan ole. Uudistus vaatii huolellista arviointia nykytilasta ja halutusta päämäärästä sekä muutoksen todennäköisistä esteistä. Uudistuminen edellyttää lisäksi pitkäjänteistä prosessia. (Kirkkohallitus, 2016, s. 40.) Varhaiskasvatuksen opettajan työni sekä opintoihin sisältyvän seurakuntaharjoittelun myötä olen oppinut, että toimintatapojen muuttaminen ja uudistaminen sisällöistä tinkimättä on toisinaan erittäin tarpeellista. Lasten ja perheiden osallisuus heille suunnattuun toimintaan on jatkossa yhä tärkeämpää, jotta toimintamuodot vastaavat tarpeita. Toimintakulttuurin muutokset tapahtuvat kuitenkin hitaasti, joten muutokselle täytyy antaa aikaa.

Haasteita ei pidä ajatella epäonnistumisena vaan mahdollisuutena kehittyä ja kehittää työtä.

Opinnäytetyön tekeminen oli erittäin antoisa, vaikkakin haastava prosessi. Koska olen aiemmin tehnyt tutkimuspainotteisen opinnäytetyön parityönä, halusin monipuolisesti uutta oppiakseni tehdä tämän kehittämispainotteisen työn yksin. Opinnäytetyöprosessin aikana opin itsestäni paljon ja ammatillinen identiteettini vahvistui. Uskallan ja osaan ottaa vastuuta laajasta ja pitkäkestoisesta prosessista. Opinnäytetyön myötä olen oppinut luottamaan itseeni ja osaamiseeni enemmän. Osaan laatia työskentelylleni suunnitelman ja toteuttaa sen. Vaikka tein opinnäytetyön yksin, vuorovaikutustaidot karttuivat yhteistyössä seurakunnan työntekijöiden sekä kehittämisiltapäivään osallistuneiden ihmisten kanssa. Olen oppinut kirjoittamaan, tuottamaan tekstiä ja jäsentämään kirjoitettuja kokonaisuuksia entistä enemmän. Opinnäytetyön tekeminen lisäsi ymmärrystäni seurakuntatyöstä ja erityisesti kirkon varhaiskasvatuksesta. Opin paljon lapsen spiritualiteetista ja sen tukemisesta, sekä osallisuuden ja työn kehittämisen merkityksestä.

Opinnäytetyöni suurin haaste oli aikataulussa pysyminen ja prosessin loppuun saattaminen päivätyön ja perhe-elämän keskellä. Työskentelyn suunnitelmallisuus ja priorisointi oli siksi erittäin tärkeää. Opinnäytetyön edistyminen tuntui toisinaan erittäin hitaalta. Hitaasti etenevän työn hyvänä puolena pidän sitä, että olen saanut prosessoida eri vaiheita rauhassa ja hioa teoreettista osuutta moneen otteeseen. Minulle oli selvää, että hyvät vuorovaikutustaidot ovat erittäin tärkeitä seurakuntatyössä. Työtä tehdään yhdessä saman työalan sekä muiden työalojen ammattilaisten parissa. Lisäksi työtä tehdään monien eri yhteistyötahojen, kuten kunnan, järjestöjen ja yhdistysten, kanssa. Hyvät vuorovaikutustaitoni olivat avuksi opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa.

Opinnäytetyössäni ansiona koen ihmisten mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa heitä kiinnostavan tai heitä koskevan toiminnan kehittämiseen. Olen tyytyväinen, että pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään saatiin mukaan riittävästi osallistujia ja keskustelu oli antoisaa. Minua ilahduttaa, että tilaisuuden lopuksi meillä oli yhteinen alustava suunnitelma Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan

järjestämiseksi. Kehittämisiltapäivän lopussa pohdimme yhdessä, että seurakuntalaisten mielipiteitä pyhäkoulutoiminnasta voitaisiin kartoittaa vielä lisää. Jatko-tutkimuksena voisi selvittää seurakuntalaisten näkemyksiä ja ajatuksia pyhäkou-lutoiminnasta vielä kysely- tai haastattelututkimuksella. Tutkimus antaisi Lempää-län seurakunnan lapsi- ja perhetoiminnan työalalle arvokasta lisätietoa aiheeseen liittyen. Pyhäkoulutoiminnan toteuttaminen käytännössä esimerkiksi kymmenen kerran projektina voisi myös olla antoisaa.

LÄHTEET

Ahtiainen, A. (2011). *Maja. Pyhäkoulunohjaajan peruskurssi*. Lasten Keskus.

Heikkilä, J. (2014). *Haapaveden seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittäminen -opinnäytetyö*. Centria ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70254/Juho_Heikkila_opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Heikkinen, J. (i.a.). *Perheen osallisuus kirkon perhetoiminnassa*. Saatavilla

31.8.2024. https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/06/Uusi_Johanna-Heikkinen_Perheen-osallisuus-kirkon-perhetoiminnassa.pdf

Hytönen, M. (2020). Kristillisen perinteen välittyminen. Teoksessa H. Salomäki, M. Hytönen, K. Ketola, V-M. Salminen, & J. Sohlberg, *Uskonto arjessa ja juhlassa. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2016-2019* (s. 181–218). Kirkon tutkimuskeskus. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 134.)

Johansson, P., & Tölli, K. (2021). Asiakaslähtöisempää palveluohjausta yhteiskehittämällä – ideointityöpaja terveysaseman asiakkaiden kanssa. Teoksessa E. Keskitalo, & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Yhteiskehittämällä ratkaisuja sote-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen* (s. 64-71). (Diak Työelämä 25). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Keskitalo, E., & Vuokila-Oikonen, P. (2021). Johdanto. Teoksessa E. Keskitalo, & P. Vuokila-Oikonen (toim.), *Yhteiskehittämällä ratkaisuja sote-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen* (s. 9-10). (Diak Työelämä 25). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

- Keskitalo, E. (2021a). Sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmän muutokset ja yhteiskehittäminen. Teoksessa E. Keskitalo, & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Yhteiskehittämällä ratkaisuja sote-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen* (s. 33-44). (Diak Työelämä 25). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Keskitalo, E. (2021b). Yhteiskehittämisen tausta ja käsite. Teoksessa E. Keskitalo, & P. Vuokila-Oikkonen (toim.), *Yhteiskehittämällä ratkaisuja sote-palveluihin. Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen* (s. 12-22). (Diak Työelämä 25). Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Kilpeläinen, A. (2022). "Lintu emon siiven alla". *Kirkkotilassa toteutettava vauvamusiikkitoiminta Suomen ja Tanskan evankelisluterilaisissa kirkoissa*. [Väitöskirja, Helsingin yliopisto]. Saatavilla 31.8.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/2dbdfc56-ddc5-49e8-8c3c-180dd5d13ca4/content>
- Kilpeläinen, A. (2019). *Lapsi tarvitsee tilaa ja tukea hengelliselle kehitykselleen*. <https://teologia.fi/2019/05/lapsi-tarvitsee-tilaa-ja-tukea-hengelliselle-kehitykselleen/>
- Kirkkohallitus. (2022). *Jokainen on tärkeä -Kansallisen lapsistrategian toimeenpano Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta, 128. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4331/viewmode=previewview/qsr=kansallinen>
- Kirkkohallitus. (2016). *Kirkon tulevaisuuskomitean mietintö*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta, 47. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/1517/viewmode=previewview>

- Kirkkohallitus. (2020). *Ovet auki – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026*. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta, 89.
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4239/viewmode=previewview/gsr=ovet%20auki>
- Kokkonen, J., Porkka, J., Tervo-Niemelä, K., & Valtonen, M. (2020). Kirkon kasvatus muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa J. Porkka, & M. Valtonen (toim.), *Innostava ja kohtaava kasvatus. Kirkon kasvatuksen barometri 2020* (s. 203–208). Kirkon tutkimuskeskus. (Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 65).
<https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4231/viewmode=previewview>
- Kähkönen, S., & Villa, J. (2023). Yhteiskehittämisen opas 2021. Saatavilla 31.8.2024. <https://www.puheet.com/blogi/yhteiskehittamisen-opas#mita-on-yhteiskehittaminen>
- Lastenkirkko. (i.a.). *Pyhäkoulu on ihan lasten valtakunta*. Saatavilla 31.8.2024.
<https://lastenkirkko.fi/pyhakoulu-on-lasten-valtakunta/>
- Lempäälän seurakunta. (i.a. -a.). *Seurakunta pähkinänkuoressa*. Saatavilla 31.8.2024. <https://www.lempaalanseurakunta.fi/info-ja-asiointi/seurakunta-pahkinankuoressa>
- Lempäälän seurakunta. (i.a. -b.). *Rohkeasti kiinni elämässä - strategia 2021-2025*. Saatavilla 31.8.2024.
<https://www.lempaalanseurakunta.fi/strategia>
- L 540/2018. Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540#L1P2>
- L 652/2023. Kirkkolaki 2023/652. 3.luku, 1 §. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230652#Pidm46494957589456>

- Mattila, K. (2023). Osallisuuden poluilla kirkon kasvatuksessa. Teoksessa J. Porkka, & M. Valtonen (toim.), *Lupa uskoa ja kasvaa. Kirkon kasvatuksen barometri 2022* (s. 25–49). Kirkon tutkimus ja koulutus. (Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 141).
- Meijer, T. (2022). Lasten osallisuus Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhejumalanpalveluskaavoissa. *Uskonto, katsomus ja kasvatustutkimus*, 2(1) (s. 39–40). Uskonnon, katsomuksen ja kasvatustutkimusseura. <https://journal.fi/ukk/article/view/115214/68025>
- Miller, L. (2016). *The spiritual child: The new science on parenting for health and lifelong thriving*. Picador.
- Niemi, R. (2013). *Kannusta pyhäkouluun! Selvitys pyhäkoulutyöstä Kannuksen seurakunnassa -opinnäytetyö*. Centria ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78836/niemi_riikka.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ojell, R. (2013). Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa S. Saarinen (toim.), *Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa* (s. 17–31). Lasten keskus ja Kirjapaja oy.
- Opetushallitus. (i.a.). *Mitä on varhaiskasvatus?* <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf
- Petäjä, H., & Ojell, R. (2018). Kirkon varhaiskasvatus lasta ja perhettä varten myös tulevaisuudessa. Teoksessa J. Kokkonen (toim.), *Kirkon kasvatustutkimus vuonna 2030 – Kristillisen uskon välittymisen haasteita ja mahdollisuuksia* (s. 36–51). (Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta, 74.) Kirkkohallitus.

Salminen, V., & Huttunen, N. (2022). Johdanto. Teoksessa V. Salminen, & Huttunen, N (toim.), *Spiritualiteetti 2020-luvun Suomessa* (s. 5–11). Kirkon tutkimus ja koulutus. (Suomen ev.-lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 137).

Suomen ev.lut. kirkko. (2008). *Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja*. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä, Kirkon kasvatus ja nuorisotyö.) Kirkkohallitus. https://evl.fi/documents/1327140/52567046/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf/dacf17ee-cf99-fa79-ab11-65a480bc4387?t=1620279652822

Suomen ev.lut. kirkko. (2013). *Vasu kirkossa*. <https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/06/Vasu-kirkossa.pdf>

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a. -a.). *Varhaiskasvatus*. Saatavilla 31.8.2024. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus/>

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a. -b.). *Pyhäkoulu*. Saatavilla 31.8.2024. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/varhaiskasvatus/pyhakuolu/>

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a. -c.). *Polku -toimintamalli*. Saatavilla 31.8.2024. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/polku-toimintamalli/>

Suomen ev.lut. kirkko. (i.a. -d.). *Osallisuus*. Saatavilla 31.8.2024. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/sosiaalinen-hyvinvointi-ja-ihmissuhteet/osallisuus/>

LIITE 1. Ensimmäinen ja toinen versio kutsusta.

Ensimmäinen versio kutsusta Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisisiltapäivään.

Muokattu, Lempäälän seurakunnan sähköisellä ilmoitustaululla julkaistu valmis versio kutsusta Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään.

LIITE 2. Some-julkaisu.

Lempäälän seurakunnan sosiaalisen median kanavilla (Facebook ja Instagram) julkaistu kuva kutsusta Lempäälän seurakunnan pyhäkoulutoiminnan kehittämisiltapäivään. Kuvan ohessa oli tietoa tilaisuudesta tekstimuodossa.

LIITE 3. Suunnitelma Lempäälän seurakunnan pyhäkoulu toiminnasta.

